

V ZJAZD PZPR

(...) AK VERÍŠ STRANE, VERÍŠ VO VÍŤAZSTVO PRÁVA,
AK STRANU LÚBIŠ, TVOJA LÁSKA ŽHAVÁ
JE LÁSKOU K VLASTNEJ RODINE.

VOJTECH MIHÁLIK

...МОЗГ КЛАССА,
ДЕЛО КЛАССА,
СИЛА КЛАССА,
СЛАВА КЛАССА —
ВОТ ЧТО ТАКОЕ ПАРТИЯ.
В. В. МАЯКОВСКИЙ

ŽIVOT

KULTURNĚ SOCIÁLNÍ ČASOPIS

LISTOPAD • NOVEMBER NR. 11 1968 R. Cena 1 zł

(...) VŠAK PŘEPOCÍTALI SE, KOMUNISTA
JIM SLAVNĚ ZMAŘIL PLÁN I MÁMENÍ
NAD NÁMI PLÁLA RUDÁ VLAJKA ČISTÁ,
TO AVANTGARDNÍ LIDSKÉ ZNAMENÍ.

STANISLAV K. NEUMANN

1918

PADESÁT LET
POLSKO

1968

Na podzim roku 1918 se začaly uskutečňovat touhy mnoha pokolení Poláků. Ruská revoluce smetla z povrchu země carát a proklamovala právo národů na samourčení. Dekret Rady lidových komisařů ze dne 29. srpna roku 1918, podepsaný Vladimírem Leninem, výrazně říkal: „Veškeré akty a smlouvy, uzavřené vládou bývalého Císařství ruského s vládami Království pruského a Rakousko-uherského císařství, týkající se rozdělení Polska, jsou ... tímto neodvratelně zrušeny.“

Císařské Německo, poražené na bitvách polích I. světové války spojencům silami koalice, ztrácelo svou mocenskou pozici. Vlivem socialistické revoluce v Rusku sílil v Německu revoluční var. Mnohanárodní monarchie rakouských Habsburků byla uvnitř nařušována národním hnutím Slováků, Čechů, Poláků, a jižních Slovanů, které sílilo a směřovalo k vytvoření vlastních národních států. Destruktivně působila vznášející revoluční vlna, obzvláště silná v Maďarsku.

Takto vznikalo pro polskou otázku výjimečně příznivé rozmístění mezinárodních sil, pukaly řetězy, které 123 let svíraly Polsko, roztržené umělou hranicí na tří části, násilím vtlačené do rámce cizích státních organismů.

Všechny třídy a společenské vrstvy spojovaly se vznikajícím polským státem velké naděje. Dělníci věřili, že nezávislé Polsko je pozdne z býdy a zbavi je neustálé hrozby nezaměstnanosti, sedláči soudili, že jim dá zejména po nízce citelné hladověli obzvláště v přelidněných polských vesnicích. Vládnoucí třída — buržoazie a statkáři — zastraňena naplývající vlnou revoluce, chtěla vidět ve vznikajícím polském státě bariéru před revolucí, strážce svých majetků. Tyto naděje se tedy vzájemně vylučovaly, byly protichůdné a nesly náznaky ostrých společenských a politických konfliktů pro nový stát, tím ostřejších a výraznějších, že současně se získáním nezávislosti se ztrácela nutnost silných emočních napětí, pramenících z pocitu národní přináležnosti, národní solidarity, provojující se vůči uchvatitelům.

Toto napětí vyvrcholilo v památném listopadu roku 1918. Spontáním hnutím mas byly zlikvidovány německé a rakouské okupační vlády v Království, byly odzbrojovány němečtí a rakouskí vojáci, vznikaly polské ozbrojené sily. Lid Velkopolska se chopil zbraně a ve vitézném velkopolském povstání svrhl německou vládu ve velké části někdejšího pruského záboru. V Galicii převzaly vládu z rukou někdejších habsburských úředníků a policie polské politické skupiny. Nikdo nepochyboval o tom, ve Varšavě, v Krakově ani v Poznani, že polské země, které byly dosud součástí třech okupačních států, budou tvorit jeden celek, jeden integrální státní organizační. 123 let národní poroby neoslabilo pocit jednoty Poláků v různých provincích a zemích. Místní vládní orgány se tedy podrobovaly ústřední vládě ve Varšavě. Nezávislost Polska byla skutečností, avšak velkou neznámou byly hranice nového státu a také směr jeho rozvoje.

Od úsvitu dějin obrozeného polského státu se začaly projevovat jeho příští slabé strany. Západní hranice Polska, určená versailleským mírem, neohraničovaly komplexní etnickou a hospodářskou polskou oblast. Mladý stát dostal pouze útržek mořského pobřeží bez přístavů, a Gdańsk, historicky a hospodářsky spojený s Polskem, byl uznán za Svobodné město. Warmie a Mazury (v nichž plebiscit dopadl pro Polsko neúspěšně z důvodu slabé vyuvinutého polského národního uvědomení místního obyvatelstva) zůstaly v Německé říši a tvořily stálá strategické nebezpečí pro polský stát. Dělnická a rolnická vrstva staré piastovské země — Horního Slezska a Opolské země — třikrát povstaly do boje za připojení k Polsku. Výsledkem plebiscitu, který se konal v podmírkách německého bezpráví a teroru paramilitaristických jednotek, protipolské a proněmecké po-

litiky britského premiéra Lloyda Georgea, bylo rozdělení Horního Slezska na část polskou a německou. Mimo hranice polského státu se ocitly stovky tisíc bratří, mluvících polsky slezským nářečím.

Místní hraniční spor s tvořící se Československou republikou, hlavně o způsob rozdělení těšínského Slezska, byl nakonec českou stranou vyřešen ozbrojeným zásahem. Na východě, téměř od prvních okamžiků své nezávislosti, se dostalo Polsko do konfliktu s ukrajinským a litevským národním hnutím. Ukrayinci hlasali nacionalistické heslo „Lachy za San“ a Poláci chtěli připojit k svému státu ukrajinské území alespoň po Zbruczu. Národnostní antagonismus, mnohá desítiletí pěstované v oblasti t.z.v. východní Galicie rakouskou vládou, nyní vyvrcholily a způsobily ozbrojené konflikty.

Politika polského státu na východě byla podmíněna především třídním charakterem politického vedení nezávislého Polska. Nejdůležitější politické tábory, které se podílely na vládě v Polsku v letech 1918 — 1921, nezávisle na rozdílech, chtěly polskou státní hranici na východě přemístit daleko do hloubky ukrajinské, běloruské a litevské etnické oblasti.

Nakonec z těchto snah vznikla polsko-sovětská válka, která probíhala v období 1919 — 1920 s výhajícím se šestím a byla zakončena riíským mírem (1921), jímž byly k polskému státu připojeny země západní Ukrajiny a západní Běloruska.

Téměř současně ozbrojená akce polských oddílů způsobila ovládnutí Vilniusu. Tímto způsobem se mladý stát od úsvitu své existence ocitl v územním konfliktu s téměř vsemi svými sousedy, s výjimkou Rumunska a Lotyšska. Avšak také hranice s těmito státy byly nejkratší.

Územní tvar polského státu, nakreslený takovýmto způsobem, měl samozřejmě také významné vnitřní následky. Ve státě bydly četné národnostní menšiny, které tvořily celkem asi 30% celkového počtu obyvatel. Byla to jedna z důležitějších příčin vnitřní slabosti státu, tím spíše, že politika polských vlastnických tříd, které vlády, směřovala spíše k omezování, když ne formálnímu, určité faktickému, práv národnostních menšin, především menšiny ukrajinské a běloruské, které tvořily na území t.z.v. východního vojvodství, rozhodnou většinu.

Prosperšná mezinárodní konjunktura, která byla jednou z faktických příčin umožňujících vznik nezávislého polského státu (jak konečně i jiných nových národních států) neměla však dlouhého trvání. V Německu sílilo revanšistické hnutí propagující heslo revize rozdělení versailleského míru: mocnářské aspirace Německa vznášaly a na mezinárodní aréně uskutečňovalo, ne bez pomoci některých západních velmců, protipolskou politiku. O sblížení s druhým velkým sousedem — Sovětským svazem — nechtěly polské vládní kruhy ani slyšet. Po celé mezinárodně dvacetiletí bylo Polsko považováno za důležitýho protisovětského činitele v mezinárodní politice. Tato skutečnost působila hlubokou nedůvěrou sovětské strany vůči vládě buržoazního Polska, tím více, že na státním polském území existovala značná střediska kontrarevoluční ruské a gruzínské emigrace.

Polsko tedy provádělo politiku lavidující mezi sousedními velmcemi, jakoby zabezpečené proti Německu, významným spojenectvím s Francií, jehož iluzornost dokázala smlouva, uzavřená v Locarno (1925) garantující západní hranici Německa a nezmiňující se o prázdném zajištění hranic Polska a Československa. Tímto traktátem de facto západní velmoci pobídly Němce k připravování se na expanzi směrem na východ — proti Polsku a Československu. Nebezpečí bylo viditelné, když se k vládě v Německu dostal Hitler a

roztrhal na kousky versailleská rozdělení ve věci omezení německého zbrojení. Počínaje rokem 1934 začíná se disproporce mezi silami neočekávaně zvětšovat v neprospektech Polska a Československa. Ale i tehdy vládcové buržoazního Československa a Polska viděli výrazněji drobná nedorozumění a konflikty než skutečnost, že politická a strategická osudy obou slovanských států jsou navzájem nenarušitelně spojeny a že jim hrozí stejně nebezpečí.

Směry polské zahraniční politiky byly podmíněny faktem, že vládu v Polsku uskutečňovali zástupci panujících tříd: statkáři a buržoazie. Nezávisle Polsko se stalo státem kapitalistickým se značnými feudálními přežitky ve vesnici, jejichž projevem byly obrovské zemské majetky. Zemědělská reforma, která byla schválena pod nátlakem mas a předpokládala postupnou parcelaci velkých zemských majetků, byla provedena pouze v nevelkém rozsahu. Výsledkem byla skutečnost, že v roce 1937, podle odhadu, bylo nepotřebných lidí na venkově 39% ve srovnání s celkovým počtem zaměstnanců v zemědělství.

Slabý hospodářský rozvoj Polska byl v značné míře následkem vlády uchvatitelů; byl znásoben válečným zničením z let 1914 — 1920. Kapitalistické zřízení znemožňovalo rychlou likvidaci zaostalosti, zvláště proto, že polské národní hospodářství bylo v značné míře závislé na cizím kapitálu. Je tedy pochopitelné, že ekonomická krize v letech 1929 — 1934 byla obzvláště silně pacifikována slabou polskou ekonomikou; její následky pocítila především pracující třída: dělníci a rolníci. Neustálým přízrakem, pronásledujícím dělnickou třídu, byla nezaměstnanost. Počet nezaměstnaných stále převyšoval sto tisíc, ale byla léta, že dosahoval téměř půl milionu.

Tyto jevy poukazovaly na slabost buržoazního polského státu. Avšak neměly nic na zásadním hodnocení, že získání nezávislosti bylo nutnou podmínkou dalšího rozvoje společenského života polského národa, že bylo úspěchem historicky významným. Především — v rámci vlastního státu — byla úplně překonána dezintegrace národa, způsobená rozdelením Polska v období dělení na tři části, připojené k třem různým státům. Nezávislé Polsko spojilo zemi, zavedlo jednotný systém právní a zřízení (kromě malých rozdílů mezi jednotlivými oblastmi, dosáhlo hospodářské integrace polských zemí, ačkoliv se mezi úrovní jejich hospodářského rozvoje udržovaly disproporce. V období dělení neexistovaly železnice, které by nejkratší linií spojovaly např. Poznaň s Varšavou, nebo Krakov s Varšavou. Již tato nezajímavost může charakterizovat stupeň dezintegrace. Výsledkem velkého úsilí společnosti bylo mnoho následků období dělení napraveno. Byla vyvijena značná iniciativa. Úspěchem bylo dosažení stabilizace polské měny nemalým úsilím v boji s inflací. Úspěchem celého národa, projevem jeho ambiciozních snah, byla výstavba přístavu ve Gdyni — v malé rybářské vesničce, která se rozrostla ve velké město a přistav je jedním z největších baltických přístavů. Od základů byla organizována obchodní flotila. Poslední léta před válkou jsou poznamenána rozvojem průmyslu na základě tvořivých, moderních konstrukčních řešení a to hlouběji v zemi, v tzv. centrální průmyslové oblasti. Jestliže přinášením k výchozí situaci — bylo to mnoho. Přihlížeje k potřebám národa a státu, obzvláště dělnické třídy — bylo to rozhodně příliš málo. Existující společenské zřízení nedovolovalo využít všechny tvořivé síly, jimiž národ disponoval. Mnoho iniciativních a tvořivých nápadů a technických vynálezů zůstávalo nevyužito.

Nezávislé Polsko vytvořilo — vlastně od základů — polský systém všeobecné osvěty. Tento systém měl mnoho chyb a nedostatků. Nebyly v něm zahrnuty všechny děti ve školním věku. Rozhodně málo bylo středních škol a obzvláště málo škol odborných. Ale současně rozšíření sítě škol vytvořilo takovou situaci, že v etnicky polských oblastech dítě dělníka a rolníka mohlo využívat dobrodiní všeobecné osvěty. Mělo to obrovský vliv na vzdruštění všeobecné úrovně osvěty v Polsku, na prohloubení společenského a národního uvědomení nejširších vrstev. Analafetismus nebyl úplně zlikvidován — byl jednak v značné míře omezen. Polské vysoké školy — a před první světovou válkou byly pouze dvě — byly rozšířeny. Vzdělalý značný počet nové inteligence, nikoliv pouze šlechtického původu, jak tomu bylo v XIX. století. Politická nezávislost měla také značný vliv na zesílení revolučních snah dělnické třídy, která v rámci vlastního státu, vedena péčí o jeho další rozvoj směřovala nejenom k svržení sanační diktatury, k změnám protichůdné národní zájmů zahraniční politiky ale také k radikální, zásadní přestavbě společnosti. Naruštání společenských konfliktů v mezinárodním Polsku, potvrzujících neschopnost kapitalistického zřízení řešit nejpříčejší otázky existence národa, rostoucí aktivita nejširších vrstev a současně jejich horoucí patriotismus v značném stupni připravovaly budoucí socialistickou revoluci v Polsku.

Tváří v tvář ohrožení nezávislosti Polska v roce 1939 byl postoj národa jednotný „Máme ve vlasti úcty křivé. Cízí dlaž je nepřeskrtné. Ale krev nedodmítne dnes dát nikdo“ — napsal na jaře 1939 básník-revolucionář Władysław Broniewski. S tímto vědomím vstoupil polský národ do chmurného období II. světové války a hitlerovské okupace. Byl slab po stránce ekonomické, slab vojensky i politicky, z počátku osamocený ve svém boji. Tyto slabé stránky byly výsledníkem kapitalistického zřízení, které vládo v mezinárodním Polsku, byly výsledkem politiky, kterou vedla vládnoucí třída a také nepříznivého rozdělení sil na mezinárodní aréně. Ale současně polský národ vycházel do období své nejtěžší historické zkoušky silný — silný vlastním, národním a státnickým uvědomením, s pocitem jednoty všech Poláků v oné chvíli ohrožení nezávislosti země, silný svou vůlí bojovat s hitlerovským agresorem, silný ve svých snahách o opětné vytvoření vlastního státu. Státu bez všech těch slabostí, které se staly příčinou úpadku mezinárodního Polska.

Z této historické lekce si vytvořil polský národ závěr. V roce 1944 a 1945 se již neopakovala situace z roku 1918. Tehdy se podařilo buržoazním stranám rozbiti revoluční snahy dělníků a rolníků. Podářilo se ukojit přísliby nebo také násilně umílet Rady dělnických delegátů. V roce 1944 se Polsko, opět někdy povstávající k nezávislé státní existenci, vyvarovalo omylů minulosti. Vedoucí síla národa — dělnická třída v čele se svou stranou — Polskou dělnickou stranou, ve spojení s masami rolníků, započala výstavbu nezávislého socialistického Polska. Nové zřízení zajistilo Polsku rychlý a intenzívny rozvoj v každé oblasti. Zahraniční politika, předpokládající těsnou spolupráci a přátelství se Sovětským svazem a dříve socialistickými státy, zajistila Polsku bezpečnost jeho hranic. Nové hranice obrozeného Polska — návrat na západní území nad Odrou a Nisu Lužickou — jednou provždy odvrátily následky odvěkého Drang nach Osten německých feudálů, junkerů a kapitalistů. Polsko dosáhlo téměř úplnou etnickou jednolitost a nevelké početné skupiny národnostních menšin získaly plná práva a příslušnou hodnost hospodáře rodného domu, společnými silami vzkříšeného z ruin a spálení.

Nové Polsko, které dnes reprezentuje již důležitou ekonomickou moc, má vysokou osvětovou a kulturní úroveň a zaujmá přináležné mu místo na mezinárodním fóru. Je tedy čímsi absolutně jiným, než bylo to někdejší, zůstalé Polsko mezinárodných let. Přestrostlo je, a současně je jeho tvořivým pokračováním.

PRED V. ZJAZDOM PZPR

ZÁVÄZKY • DISKUSIE • MIENKY • NÁVRHY

PZPR v Nowotarskom okrese počíta skoro dvestopäťdesiat základných a miestnych stranických organizácií a okolo štyri a pol tisíc členov. Od IV. zjazdu PZPR rozšírili sa rady strany na tomto teréne, asi o 60% ako aj stúpol počet stranických organizácií.

Nowotarská stranická organizácia sa môže tiež pochváliť ešte inými úspechmi organizačného charakteru. K podstatným výsledkom patrí zlepšenie sociálneho zloženia strany. Roku 1963 asi polovicu členov strany tvorili duševní pracovníci. Súčasne tvoria len 1/3 celkového počtu členov a kandidátov. V medzizajzdovom období bolo do strany prijatých viac ako tisíc robotníkov a rolníkov—výrobcov. Novoprijatými sú hlavne mladí ľudia, medzi nimi mnohé ženy. Títo členovia vychovaní už v podmien-

NOWOTARSKÁ ORGANIZÁCIA PZPR

kach ľudovej vlády zapísali sa do strany vedomí si toho, že nečakajú ich tu vavriny, ale povinnosti a verejná práca. Prispeli už mnohými iniciatívami a niektorí rýchle vyrastli na stále známejších aktivistov. Na zdôraznenie zašľú si tiež to, že skoro 50% učiteľov Nowotarského okresu sú členovia a aktivisti PZPR. Táto ľudová, stranická inteligencia je o to cennejšia, že práve ona stvárňuje politický postoj svojho okolia a čo je najdôležitejšie, stvárňuje svetanázor dospevajúcej mládeže.

Rast radov strany a sociálne zmeny sú o to dôležitejšie, že v tomto období odišli zo strany mnohí ľudia, ktorí sa do nej dostali náhodou počítajúc na osobné výhody z titulu členstva. Súdr. Tabaková — tajomníčka základnej organizácie strany v Zubrzcí Dolnej je mladou učiteľkou. Funkciu tajomníčky spája s mnohými spoločenskými povinnosťami vyplývajúcimi z práce pedagoga. Je energická a nekompromisná. Podľa jej mienky, najdôležitejšou otázkou je uprevňovanie radov strany cez prijatie do strany ľudí triedne blízkych, ktorí sa tešia dôverou celkou a súčasne sú dobrými výrobcami. A opäť, je presvedčená, že sa treba rozísť s karieristami a demagógmi (čo v Zubrzcí Dolnej už urobili). Súdr. Tabaková zdôrazňuje na príklade vlastnej základnej organizácie, že každý kto je nehnodný členstvo v strane prináša jej obrovské škody, ktoré sa dajú ľahko napraviť v očiach verejnej mienky.

Pred nowotarskou stranickou organizáciou sú teraz kladené rôzne úlohy, ktoré boli prejednané v priebehu širokej a konkrétnej diskusie o tézach na V. zjazd PZPR. Veľa sa o nich vravelo. Konkrétné návrhy formulovala okresná stranická konferencia. V oblasti organizačných otázok bol prijatý kurz ďalšieho uprevňovania strany, najmä na vidieku. Prejavila sa hlboká starostlivosť o to, aby POP boli na dedine skutočnými vedúcimi politického života. Konkrétnie vrviac, strana sa bude usilovať o to, aby naďalej zoskupovala vo svojich radoch ideologicke vyspelých rolníkov—výrobcov na vidieku a aby týmto spôsobom vytvárala kvalitne lepšiu tvár vidieckych stranických organizácií. Rada príkladov môže nasvedčovať o správnosti tohto názuoru. V Nowotarskom okrese práve na vidieku bude v najbližších rokoch realizovaný nový model okresu. Okres, ktorý už nechce byť dlhšie Popoluškou Zakopaného a ktorý chce, aby všetky pozostatky kapitalizmu patriili výlučne k ľudovým legendám. Bojuje sa preto tak o modernú, prispôsobenú podmienkam Podhala tvár poľnohospodárstva, o správnu industrializáciu (hlavne Oravy), ako aj o plne využitie turistických možností, ktoré poskytne priehradu na Dunajec a už poskytuje podhalanskú prírodu. Jedným z pionierov boja o novu víziu Oravy je súdr. Chowanec, tajomník obecného výboru PZPR v Jablonke. Dalo by sa ho porovnať k súčasnému Jánoviškovi, ktorý už vyšliapal všetky cestičky pre výstavbu priemyselného podniku na Orave. Takých pionierov je samozrejme viac. Výsledkom ich iniciatívy je to, že Vojvodský výbor PZPR v Krakove schválil zvlášné uznesenie o rozvoji týchto terénov. Takí ako on, majú plnu dôveru všetkých občanov. A na tomto teréne je to mimoriadne dôležité, lebo je obývaný (Spiš a Orava) tiež poľskými občanmi slovenskej národnosti. Na tomto mieste rád zdôrazňujem, že mnohí z nich sú členmi PZPR.

Je ešte jedna záležitosť, ktorú nemožno opomenúť, keď vŕavíme o iniciatívach strany v tejto oblasti. Tou oblasťou sú svojpomocné práce, a najmä ich veľké množstvo v predzajzdovom období. Tieto práce, o ktorých píšeme zvlášť na príklade obce Nowa Biala, majú výrobný charakter. Ale ich aspekt je politický. A je to podstatné, lebo zretelne ich odlišuje od obvyknej výrobnej činnosti. Nasvedčuje to o tom, že obyvatelia, ktorí sa masovo podujali týchto svojpomocných prác chápú isté ideologicke a spoločenské javy. Nasvedčuje to aj o tom, že podstatná väčšina podporuje politiku Poľskej zjednotenej rolnickej strany. Konkrétnie v okrese svojpomocné práce v období medzi zjazdmi činili skoro 25 miliónov zlотов. K tejto číslu musíme však pripočítať zisky, ktoré prinesú v perspektive štátu a celku, cesty, mostiky, remízy, školy, elektrifikácia atď. Všetko, čo bolo urobené v rámci svojpomocných prác bude veľmi plodne procentovať a rýchle prinesie nové hodnoty, už v konkrétnej výrobe.

Tak teda vklad, ktorý prináša, na V. zjazd PZPR nowotarská stranická organizácia je kladný, ktorý svedčí tak o výsledkoch, ako aj o mnohých ešte možnostiach vo všetkých oblastiach života.

ZELÓW

V zelowských Závodečných bavlnárskej príručky se konala predsjedzová stranická konferencia, jejž náplň byla perspektívou rozšírení závodov a výstavby mesta.

Úvodní referát pronesl prvý tajomník záv. výboru s. Henryk Prusisz. V diskusi pohrali vedouci oddelení programování investící Sdružení PB mgr. inž. Tyniec, že vojvodské orgány majíce na zrelieti soukenické tradice Zelowa a okolia a také nadbytek pracovní síly, plánují rozšírení a modernizaci zelowských závodov. V letech 1971 — 73 sa počítá s výstavbou píadelny pro asi 73.000 vřeten a s výstavbou automatické tkalcovny se sedmi sty padesiati krosnami. V letech 1973 — 75 bude modernizována tkalcovna v Herbertově a ústredna. Počítá se také se stavbou nové úpravy. Současně s uvedenými výrobními objekty budou věnovány investice na sociální a kulturní zařízení, např. jesle, mat. školku, prázdninové středisko, rekreační středisko, závodní kuchyně a obytné domy. Celkový investiční náklad bude činit asi jednu miliardu dvěstě padesiati milionů zlotted. Zaměstnanost se zvýší o 2.700 osob, hlavně žen.

WACŁAW LUŚCIŃSKI

JURGÓW

V Jurgovej už dlhší čas máme středisko domáceho průmyslu, ktorého členmi sú práve všetci občania dediny, tak slovenskej ako aj poľskej národnosti. Vyrábame dekoratívne prikrývky, koberce široké 70 cm, koberce so strapcami v rozmeroch 56 × 92 cm, tenké vyšívane koberce v rozmeroch 56 × 92 cm, výrobky z dreva ako napr. vyrezávané dvojačky ap. Kvalita našich výrobkov bola ohodnotená ako najvyššia, preto sú určené predovšetkým na export, medzi iným aj do Kanady.

V tomto roku výrobný plán neboli nízky, ale aj napriek tomu sme dosiahli pekné výsledky. Napríklad vo výrobe dekoratívnych prikrývkov už koncom III. štvrtroku sme vykonali celoročný plán. Do konca roka chceme prekročiť plán vo výrobe všetkých spomínaných výrobkov.

Rozhodli sme sa o tom napsať do Života preto, lebo chceme upozorniť našich krajjanov na fakt, že popri všetkých poľnohospodárských prách možno ešte získať ďalšie finančné prostriedky, ktoré sú iste potrebné pre každého rolníka na Spiši a Orave.

AB

ALOJZ CHOWANEC, šolátsky dediny Jurgów, člen prezidia GRN v Czarnej Górze, člen KSČaS, predsedu LOK-u v Jurgove ju už druhý rok členom miestnej stranickej organizácie PZPR v Jurgove. Je rolníkom — vlastní 3,60 ha pôdy. Ako prvý odovzdal štátu povinné dodávky. Na svojom

hospodárstvye má silážnu jamu a hnojnicovú nádrž. Vystavil si nový dom, v ktorom, jedený v Jurgove, má vodovod, kúpeľňu ap. Okrem tradičných poľnohospodárskych plodín pestuje kŕmnu kapustu a kŕmnu repu, ktoré o. i. vystavoval 15. septembra v Czarnej Górze na rolnickej výstave. Vyniká v používaní moderných metód na ochranu rastlín.

Súdruh Chowaniec je známy predovšetkým ako verejný činiteľ. Totiž veľa času venuje verejným prácam, ktorých výsledky, ako napr. žiarivkové osvetlenie obce, majú právo existencie práve vďaka jeho rozhodnosti.

„Nemám vo zvyku rozprávať o tom čo som spravil — hovorí súdr. Alojz Chowaniec — lebo sám by som aj tak nič neurobil. Napr. pri elektrifikácii dediny, okrem členov strany a ostatných občanov Jurgowa nám veľmi pomohol KP PZPR v Nowom Targu a tamojší kožený kombinát. Iniciatíva straníkov a medzi nimi aj moja bola veľmi vážnym prvkom aj pri oprave cesky do Jurgowa. (Táto cesta nebola však ukončená a dnes je opäť v pôvodnom stave — ale to už je iná otázka). Neďalno sme malí schôdzku venovanú tézam na V. zjazd strany, v diskusii sa vlastne o. i. aj o tom hovorilo. Prijali sme tiež návrhy, aby na počesť V. zjazdu Poľskej zjednotenej rolnickej strany opravili obe cesty cez Jurgów a urobili patričné opatrenia pre prevedenie komasácie. Chcel by som ešte pri príležitosti spomieniť a nejakým tým zdôrazniť dôležitosť práce členov našej strany na dedine. Ide mi totiž o to, že vďaka týmto rôznym záväzkom (predzajzdový, promájový ap.) rýchlejšie stúpa životná úroveň vidieku. Ako príklad nech nám posluží žiarivkové, osvetlenie dediny, alebo fakt, že na 800 obyvateľov Jurgowa je až 30 televízorov a práve v každom dome rádioprijímač“.

J. G.

CZARNA GÓRA

V septembri sa konala v Czarnej Górze spoločná schôdza členov Poľskej zjednotenej rolnickej strany z Czarnej Góry, Rzepiski a Jurgowa venovaná príprave záväzkov na počesť V. zjazdu PZPR.

Po diskusii o tézach na zjazd strany zúčastnení sa rozhodli urobili patričné kroky pre

— prevedenie komasácie, čo by dovolilo zvýšiť plán poľnohospodárskej výroby o 30%;

— urýchlenie výstavby skladíš a garáži pre rolnicke krúžky;

— zabezpečenie úspechu rolnickej výstavy v Czarnej Góре;

— rozšírenie gastronomickej základne: stavba gastronomických pavilónov, potravinárske obchodov ap., pre zabezpečenie turistických potrieb;

— zvýšenie počtu nových kandidátov strany (vziať príklad z Jurgowa, kde po marcových udalostiach prijali do strany 6 osôb).

JL

Predsedu PGRN v Czarnej Góre Sebastian Grohola nám povedal:

„Uplynuli už tri štvrtfročia, preto hľadám možno už hovoriť o celom roku, keďže v poslednom štvrtfroku, ktorý prípadá na jeseň a zimné mesiace sa u nás, v horách, prakticky nedá veľa urobiť. Celkovo by som tento rok charakterizoval ako priemerný pre našu GRN. Napriek kladným stránkam práce nášho prezidia, a podlahlého mu terénu je ešte veľa boľavých miest o ktorých by som teda chcel najprv hovoriť, keďže ma najviac trápi.

Najošemetnejší je Jurgów. Okrem toho, že bola ukončená elektrifikácia sa v podstate nič nevykonalo. Naplánovaná oprava škôlky, či výstavba alebo aspoň prestavba budovy pre obchody a pritom aj pre osvetovú miestnosť ostávajú nadále nevyriešené. Bez ozveny ostáva otázka gastronomického pavilónu. A keď si pomyslí o ceste Czarna Góra — Jurgów a v samotnom Jurgowe, vlasysa sa mi na hľave ježia. Už od roku 1966 táto záležitosť strojí v mŕtvom bode. (Život, č. 4, 1968, podrobne o tom informoval v správe Rozhovor s predsedom PGRN v Czarnej Góre — poznamka redakcie). Trošku lepšie je z cestou do Rzepiski, tzn. natoľko, že v tomto roku bola už vytýčená. Teraz len čakáme na „príchod“ bagrov a iných strojov potrebných pri stavbe cesty. Aby som však skončil o cestách, musím zdôrazniť, že veľmi pekne to ide na úseku Trybsz — Czarna Góra. Doteraz sme malí na plánované vystavíť 300-metrový úsek a podarilo sa urobiť 800 m.

Veľmi nevhodné pre našich rolníkov je tiež rozmiestnenie skladíš GS v Bukowine a ich zásobovanie. Aj v tomto smere sa nič neurobilo. Pre ilustráciu spomieniem, že GS v Bukowine má 22 skladíš roztrúsených po dedinách. V každom skladíšti je iný druh umelých hnojív či stavebného materiálu. Pritom rolník, ktorý si chce zadovažiť všetky minerálne hnojivá, nielen že stratí najmenej týždeň času na chodenie po jednotlivých dedinách (skladítiach), ale často sa stretáva aj s ich nedostatkom. Pre túto oblasť je potrebné aspoň 50 ton umelých hnojív a GS v Bukowine obdržala iba 28 ton.

Napriek všetkým týmto záporným stránkam (nie vždy závislým od nás) obyvatelia našich troch dedín sú si vedomí svojich povinností voči štátu. Naša GRN má podľa plánu odovzdať štátu 31 ton mäsa ročne, a v priebehu troch štvrtfročí odovzdali sme už asi 80% povinných dodávok“.

ZAZNAMENAL
J. GRIGLAK

V júni uplynuli štyri roky od IV. zjazdu PZPR. V novembri 1968 r. bude sa vo Varšave konať V. zjazd strany. Bude hodnotiť výsledky dosiahnuté našou krajinou v medzizajzdovom období. Bude hodnotiť kriticky a tvorivo, lebo diskusia o zjazdových tézach priniesla mnogé poznatky, ktoré dovolia sformulovať plný program činnosti strany na najbližšie roky.

Predjazdovej diskusie, ktorá prebiehala na spisových a oravských dedinach, sa zúčastnili členovia strany i nestraniči. Práve to stanovilo o celonárodnom charaktere diskusie. Na viedku samozrejme dominovali problémny týkajúce sa poľnohospodárskej výroby.

Uvažovalo sa o spôsoboch zlepšenia situácie ekonomickej slabých gazdovstiev, lebo práve tieto znížujú výsledky celej obce. Zdôrazňovali sa výsledky dosiahnuté poľskou dedinou v posledných štyroch rokoch, ako aj veľká pomoc štátu, ktorý povzbudzuje roľníkov aby systematicky zvyšovali výrobu.

Poľnohospodárska politika strany zodpovedá záujmom najšírsích roľníckych mäs. Stala sa základným nástrojom politickej stratégie a to nielen čo sa týka viedka, ale aj záujmov robotníckej triedy.

Zásobovanie trhu potravinami zaujíma každého pracujúceho. Dobré zásobovanie a možnosti nákupu patričných tovarov, majú vplyv na ovzdušie a náladu verejnosti. Práve preto starostlosť o taký rozvoj poľnohospodárstva, aby súčasne s rastom výroby bol po-

stupne stvárnovaný jej socialistický charakter zodpovedá tak roľníkom, ako aj robotníckej triede. Strana vytvára práve také spoločenské a ekonomickej podmienky pre poľnohospodárstvo.

Teda aké vlastne zmeny sa prejavili v poľnohospodárstve v rokoch 1965 — 1968? Vďaka aktívnej práci roľníkov a robotníkov štátnych majetkov, ako aj pomoci štátu, v rokoch 1965-1967 rastlinná výroba stúpla o 18,1%, zvieracia o 10 percent. Priemerná hektárová výnosnosť štyroch základných druhov obilia v porovnaní s rokmi 1962-1964 stúpla o 2,6 q, zemiakov o 14 q, eukrovej repy o 42 q, olejnatej rastlini o 5,6 q. Vďaka tomu zlepšila sa obilno-krmivo-vá bilancia krajiny a bol znižený dovoz obilia.

Rast rastlinnej výroby umožnil zvýšenie chovu dobytka. Stav dobytka sa zvýšil o viac ako 1 miln. kusov, ošpaní o 1,1 miln. kusov, oviec viac ako 343 tis. kusov. Bol zaznamenaný tiež rast hydinárskej výroby, stúpla nosivosť sliepok.

Uspešne realizujú svoje úlohy štátne majetky. Dvojnásobne zvýšili množstvo obilia odovzdávanejho štátu. Ak napr. roku 1964 PGR odpredali štátu asi 700 tis. ton obilia, tak za hospodársky rok 1967-68 táto číslica stúpla na 1,5 miln. ton. Státne majetky dodali tiež pre individuálne poľnohospodárstvo viac ako 15 tis. kusov plemenného dobytka pre chov, asi pol miln. ton kvalifikovaného obilia na siatku atď. Už tisícky štátnych majetkov sú dnes príkladom dobrého hospodárenia pre

okolitých individuálne hospodariacich roľníkov. Stúpla tiež výroba a zlepšili sa ekonomickej podmienky roľníckych družstiev. Viac ako 1 200 roľníckych družstiev dosiahlo už priemernú hektárovú výnosnosť 4 základných druhov obilia vyše 24 q.

Samozrejme tieto efekty v poľnohospodárstve, v medzizajzdom období sú výsledkom mnohých elementov. Poľnohospodárstvo obdržalo roku 1968 už 91,6 kg NPK umelých hnojív na 1 hektár ornej pôdy. Ak to porovnáme s tým, čo poľnohospodárstvo obdržalo r. 1964 tz. 49 kg NPK — každý zistí, že je tu veľký pokrok. Rozšírili sa tiež metódy ochrany rastlín, boli zdokonalené formy boja so škodcami rôzneho druhu. Bol dosiahnutý pokrok pri kvasení krmív a sušení zemiakov. V priebehu posledných troch rokov bolo na vidieku vybudované 335 tis. silážnych jám, čo umožnilo vyprodukovať roku 1967 viac ako 20 miln. ton siláže pre dobytok.

Zoznam výsledkov nášho poľnohospodárstva je obšírný. Avšak vec spočíva v tom, aby sme pri pohľade na výsledky nezabúdali aj na nedostatky v práci mnohých podnikov pracujúcich pre poľnohospodárstvo. Na ich adresu padali mnohé trpké a kritické poznámky na predjazdových schôdzach.

Zoberme prvú z kraja záležitosť. Roľníci dnes dovážajú do výkupných stredísk oveľa viac poľnohospodárskych plodín ako pred rokmi. Zlepšenie výkupu je dnes prvoradou úlohou. Tiež záležitosť sú tiež zdôraznené v tézach na V. zjazd strany. Lebo čas roľ-

nika je stále cennejší. Žiadnený výrobca nechce čakať v rade na peniaze za dodané obilie, mäso, zemiaky. Chce, aby bol obslužený rýchle, a správne. Obecné družstvá (GS) — hlavný odberateľ poľnohospodárských výrobkov — musia širšie prihliadať k požiadavkám a návrhom roľníkov.

Videli sa dožaduje dodávok zväčšenejho množstva stavebných materiálov, strojov a iných výrobných prostriedkov. Lepšie musia pôsobiť agronomické a veterinárske služby, musí sa meniť postoj úradníkov obecných a okresných národných výborov voči roľníkom, ktorí sa k nim obracajú o vybavenie rôznych záležitostí.

V posledných rokoch bolo urobené veľa, aby sa zlepšila úroveň agronomickej služieb. Základné smery boli následujúce: priblíženie služieb k výrobe, a aby povzbudiť agrónomov k prechodu z rôznych úradov do výroby boli zvýšené platy a priznané výrobné prámie za dosiahnuté výsledky. Ale to nestačí. Je tiež treba, aby bol vytvorený široký systém doškoľovania aj roľníkov, aj agrónomov. Veda napriek a pre tradičné metódy hospodárenia je stále menej miesta.

O týchto záležitostach sa vravilo v diskusiach o zjazdových tézach a preto sa uvažuje o tom, aby sa čo najrýchlejšie prevádzalo roľnícke školenie na dedine. Príležitostné a zimné školenia teraz už nemôžu vyriešiť záležitosť, najmä čo sa týka školenia mladých roľníkov.

(D. P.)

UWAGA!

**ATRAKCYJNY DOROCZNY
KONKURS „ŻIVOTA“
Z CENNymi NAGRODAMI**

CZY PRZYSTĄPIŁIŚCIE JUŻ DO POZYSKIWANIA PRENUMERATORÓW „ŻIVOTA” NA 1969 ROK?. CZAS NAGLI — OSTATECZNY TERMIN DO 10 GRUDNIA. KAŻDY DORECZYCIEL POCZTOWY, AKTYWISTA TOWARZYSTWA KULTURALNEGO CZECHÓW I SŁOWAKÓW W POLSCE, KAŻDY CZYTELNIK MA SZANSE ZDOBYCIA NAGRODY RZECZOWEJ WARTOŚCI OD 100 DO 500 ZŁ. POD WARUNKIEM POZYSKANIA JAK NAJWIĘKSZEJ ILOŚCI PRENUMERATORÓW „ŻIVOTA” NA 1969 ROK. CELEM ZAKWALIFIKOWANIA SIĘ DO UDZIAŁU W KONKURSIE NALEŻY LISTY POZYSKANYCH PRENUMERATORÓW WRAZ Z DOWODAMI WPŁATY POCZTOWEJ (KTÓRE ZWRACAMY) PRZESŁAĆ DO REDAKCJI „ŻIVOT” (W-WA AL. JEROZOLIMSKIE 37).

ROZWIĄZANIE KONKURSU JUŻ W STYCZNIU 1969 ROKU. NAGRODY CZEKAJĄ NA WAS, MY CZEKAMY NA WASZE ZGŁOSZENIA!

SLOVENSKÉ ŠKOLY V POLSKU

Uverejňujeme výňatky z článku S. Mauersbergera „Školy jakich nie znamy“, ktorý prinieslo „Zycie Literackie“ (č. 36/1968). K článku a otázkam slovenského školstva vobec sa vrátíme v budúcom čísle. Zároveň poinformujeme o výsledkoch porady, ktorá sa konala 19. októbra t. r. v Ministerstve osvety s funkcionárom Kultúrnej spoločnosti Čechov a Slovákov v Poľsku o otázkach slovenského školstva na Spiši a Orave.

Prvé školy so slovenským vyučovacím jazykom v Poľsku vznikli na území Spiša a Oravy roku 1947, ako výsledok snáh tej časti miestneho obyvatelstva, ktoré sa pokladalo za Slovákov.

Slováci a Poliaci viac alebo menej verejne agitovali rodičov, aby zapisovali deti do poľskej alebo slovenskej školy. Národnostné antagonizmy, prejavujúce sa v obciach obývaných národnostne miešaným obyvateľstvom, sa niekedy odzrkadlovali v školách, kde sa tiež vyskytovali poruchy — celkove súhlasného — spojilnažívania mládeže obidvoch národností.

Avšak počet škôl so slovenským vyučovacím jazykom počiatocne rastol pomerne rýchlym tempom. V školskom roku 1947/48 bolo 10 základných škôl so 16. učiteľmi a skoro 900 žiakmi. V školskom roku 1950/51 boli činné už 33 základné školy s 58 učiteľmi a skoro 2300 žiakmi.

Rozvoj škôl so slovenským vyučovacím jazykom bol podnetom k tomu, aby patričné orgány anga-

žovali učiteľov slovenčiny zo Slovenska. V školskom roku 1951/52 na slovenských školách pracovalo 23 učiteľov zo Slovenska (a asi 47 miestnych učiteľov). Zároveň v pedagogickom lyceu v Zakopanom bolo zavedené vyučovanie slovenčiny v II. III., a IV. triede po 3 až 4 hodiny v týždni. Niektorí absolventi tohto lycea pracovali neskôr na slovenských školách.

Specifické zemepisno-demografické podmienky Spiša a Oravy (horské, zalesnené terény, stažená doprava) a malý počet slovenských národnostných skupín spôsobili, že vznikli niekoľké slovenské školy na nízkej organizačnej úrovni, ktoré realizovali program štyroch, piatich a šiestich tried. V školskom roku 1949/50 medzi 31 základnými školami so slovenským vyučovacím jazykom bolo 21 škôl s jedným učiteľom, 8 škôl s 2 učiteľmi, jedna s troma učiteľmi a jedna na vyššej organizačnej úrovni. V niektorých obciach Spiša a Oravy nachádzali sa dve školy: je-

učitelia prehľbili odborné kvalifikácie na diaľkovom učiteľskom štúdiu v Krakove, kde od roku 1959 bola slovenská filológia.

Obyvateľia Oravy a Spiša boli — ako som už spomienul — niekoľko rokov objektom agitácie miestnych poľských a slovenských činiteľov, ktorí sa usilovali, aby poľské alebo slovenské školy mali čo najviac žiakov. Pod vplyvom tejto agitácie ľudia prepisovali deti z jednej školy do druhej, ba boli aj prípady, že z tej istej rodiny jedno dieťa chodilo do slovenskej školy a druhé do poľskej. Státe orgány rozhodne boli proti činnosti nezdarných agitátorov. Na porade Okresnej národnostnej komisie v Nowym Targu, ktorá sa konala 2. októbra 1957 r. sa rozhodlo, aby boli zrušené všetky obmedzenia slobodnej voľby školy rodičmi a povolené prepisovanie dieťaťa z jednej školy do druhej bez obmedzovania. Súčasne sa odporúčalo, aby sa protipôsobilo každej agitácii pre poľské alebo slovenské školy.

Umiernená a mûdra politika patričných orgánov a mnohých verejných činiteľov, v tom predstaviteľov Kultúrnej spoločnosti Čechov a Slovákov v Poľsku, v priebehu rokov pričinili sa k pochopeniu agitácie a propagandy pre poľské a slovenské školy. Konflikty boli zmiernené, naruživosti začali vyhasiť, obyva-

telia z vlastnej vôle, v podmienkach stále plnej slobody volili vyučovací jazyk. V niektorých školách namiesto slovenčiny bol zavedený poľský vyučovací jazyk, nakoľko vyučovanie v slovenčine spôsobuje defom značné faškosti, doma totiž používajú miestne nárečie, podhalanský dialekt.

Takto v školskom roku 1966/67 bol nasledujúci stav: 5 škôl so slovenským vyučovacím jazykom s 302 žiakmi, 11 žiakov slovenskej triedy všeobecnovzdelávacieho lycea v Jablonke, ako aj 244 žiaci, ktorí sa učili slovenčinu v školách s poľským vyučovacím jazykom.

* * *

V rokoch 1949-1952 boli okrem tohto v okresoch Kudowa a Strzelin dve školy, a v rokoch 1952-1957 v korese Strzelin jedna škola s českým vyučovacím jazykom. Tieto školy boli zrušené nakoľko miestni, vaj českí obyvateľia sa vystaňovali do Nemecka. Vyučovala sa tiež čeština nejaký čas v Zelowe (okr. Łask) ale pre nedostatok kvalifikovaných učiteľov čeština a minimálneho záujmu o túto záležitosť zo strany občanov, vyučovanie tohto predmetu prestalo.

STANISLAW MAUERSBERG

1.XI.1750 — narodil sa Martin Hamaljar, slovenský osvetovenský spisovateľ, spoluzakladateľ Spolku milovníkov reči a literatúry slovenskej v 1801 r. (umr. 3.VIII.1812).

3.XI.1784 — narodil sa Antonín Mánes, významný česky maliar.

4.XI.1946 — bola pri OSN založená organizácia UNESCO.

5.XI.1918 — v Lubline bola založená, ako prvá v Poľsku, rada robotníckych delegátov mesta Lublina.

5.XI.1944 — začali sa prvé hromadné popravy partizánov — účastníkov SNP v Kremničke medzi Banskou Bystricou a Zvolenom.

6.XI.1917 — prišiel do Smolného pri Petrohrade V. I. Lenin a ujal sa vedenia Veľkej októbrevej socialistickej revolúcie.

6.XI.1918 — počiatok vystúpení sedliakov proti veľkostatkárom v Tarnobržegu. Sedliaci utvorili vlastné orgány moci (tzv. Tarnobrzeská republika).

6-7.XI.1923 — vypuklo krakovské povstanie proti vláde Chjeno-Piasta.

7.XI.1811 — narodil sa Karel Jaromír Erben, český romantický básnik, prekladateľ a zberateľ ľudových piesni a povesti (umr. 21.XI.1870).

7.XI.1867 — narodila sa Mária Curie-Skłodowska, veľká poľská fyziká a chemička, objaviteľka prvkov rádium, nositeľka Nobelovej ceny (umr. 4.VII. 1934).

7.XI.1917 — vypukla v Rusku Veľká októbrova socialistická revolúcia, ktorá ovplyvnila proletariát Sovietskeho zväzu a celého sveta v boji za svoje oslobodenie. Státny sviatok ZSSR.

7.XI.1818 — V Lubline vznikla prvá celoštátna poľská vláda. Poľsko následkom Veľkej októbrevej socialistickej revolúcie, ktorá anulovala rozdelenie Poľska, získalo nezávislosť.

8.XI.1629 — odohrala sa bitka na Bielej Hore pri Prahe, ktorá znamenala koniec českej samostatnosti a upevnenie nadvlády Habsburgovcov.

8.XI.1917 — II. vseruský zjazd sovietov vyhlásil, že všetka moc prechádza do rúk sovietov. Sjazd schválil dekrét o utvorení prvej sovietskej vlády, Rady Ľudových komisárov na čele s Leninom, ako aj dekrét o mieri a pôde.

9.XI.1818 — narodil sa Ivan Sergejevič Turgenev, vynikajúci ruský spisovateľ.

16.XI.1810 — narodil sa Karel Hynek Mácha, český romantický básnik (umr. 5.XI.1866).

16.XI.1917 — prvý proletársky štát — sovietska vláda uznala právo národov na samourčenie.

16.XI.1943 — 1. samostatný československý partizánsky oddiel oslobodil na území ZSSR mesto Ovruc. V tento deň v bojoch o Ovruc hrdinský padol kpt. Ján Nálepka, hrdina Sovietskeho zväzu (nar. 21.IX. 1912 v Smižanoch na Slovenskom Spiši).

19.XI.1841 — narodil sa Andrej Kmet, významný slovenský etnograf, archeológ a botanik. Jeho zásluhou bol položený 9.VIII.1905 základný kameň pod stavbu Slovenského národného múzea v Martine (umr. 16.II.1908).

22.XI.1963 — od atentátnikovej guľky zahynul J. F. Kennedy, prezident USA.

23.XI.1896 — narodil sa Klement Gottwald, jedná z vedúcich osobností československého a svetového robotníckeho hnutia, od r. 1948 prezident ČSR (umr. 14.III.1953).

25.XI.1853 — narodil sa Jozef Skultéty, slovenský historik, vedecký a národný pracovník, správca Matice Slovenskej, obranca slovenského jazyka a literatúry (umr. 19.I.1948).

25.XI.1895 — narodil sa Ludvík Svoboda, armádny generál, veliteľ československých jednotiek v ZSSR v čase II. svetovej vojny, hrdina ZSSR, prezident ČSSR.

26.XI.1924 — bola vyhlásená Mongolská Ľudová republika.

27-29.XI.1945 — konal sa zjednocovací Kongres Ľudového hnutia; so spojenia SL a PSL vznikla Zjednotená Ľudová strana.

28.XI.1820 — narodil sa Friedrich Engels, klasik marxizmu, priateľ a spolupracovník Marxia, vodca medzinárodného robotníckeho hnutia, spoluzakladateľ vedeckého socializmu a komunizmu, filozof, ekonom, historik (umr. 5.VIII.1895 v Londýne).

28.XI.1942 — vo Varšave padol od guľky atentátnika Marceli Nowotko („Marian“, „Stary“), činiteľ SDKPiL, KPP, prvý tajomník KC PPR.

28.XI.1943 — v Teheráne sa začala konferencia troch veľmoci za účasti J. V. Stalina, F. D. Roosevelta a W. Churchilla. Učastníci konferencie podpisali deklaráciu o spoločných akciach vo vojne, smerujúcich k úplnému zničeniu ozbrojených fašistických síl Nemecka a jeho spojencov.

29.XI.1750 — narodil sa v Smolíne na Spiši Michal Klimko, slovenský národný buditeľ, bernolákovský dramatik, jeden z prvých členov, ktorí podporovali Slovenské učené tovarišstvo (umr. 15.VIII.1818).

29.XI.1830 — vypuklo vo Varšave novembrové národoobozbozovacie povstanie, ktoré po dvoch mesiacoch boju upadlo.

29.XI.1944 — oslobodenie Albánska od fašistických okupantov — štátny sviatok Albánskej Ľudovej republiky.

29.XI.1945 — vznik SFR Juhoslávie.

30.XI.1942 — bojové skupiny GL vo Varšave ovládli pokladnicu komunálnej banky Kasys Oszczędności na ulici Traugutta pri rohu ulice Czackého a zmocnili sa 1.052.433 zł. Týmto spôsobom zobraťi kontrabúciu naloženú na obyvateľov Varšavy hitlerovským okupantom.

Lidé žijúci kdysi v přátelství a hovorící jedním jazykem se jednoho dne počali rohati Bohu: chtěli postavit věž, která by sahala až do nebe. Bůh potrestal lid za jeho troufalost: rozdělil ho a dal mu různé jazyky. Od té doby různojazyční lidé nemohli nic dělat společně, museli se zříci záměru postavit nevidanou věž... říká prastará pověst. ... Hodiny dějin vybjely rok za rokem, střídaly se epochy, staletí. Touha po bratrství náro-

osvobozených z jařma kolonialismu, ale i v dříve vytvořených buržoazních vícenárodních státech.

Sovětský svaz se stal vzorem a příkladem toho, jak lze řešit těžké společenské, národní a jiné problémy.

Dosavadní zkušenost Sovětského svazu ukázala, jak velkou úlohu v rozvoji národa odehrává socialistické zřízení, které napomáhá vytváření národního uvědomení.

Obyvatelé SSSR bez rozdílu ná-

dají a jazyk mateřský a jazyk potřebný ve styku s jinými národy.

Zkušenosť ukázala, že žádny národ nemůže žít v přátelství s jiným národem, jestliže si neváží jeho národní hrdosti. Socialismus hájí čest a hrdost všech národů. Přiznácnou známkou sovětského životního stylu je vážit si jazyka, obyčeji, pokrokových tradic a hrdosti jednotlivých národů.

PROF. MASCHUD DŽUNUSOV DOKTOR FILOSOFIE ROVNOPRÁVNOST NÁRODNOsti SSSR

dů zůstávala nesplněna. Démon nacionalismu a šovinismu ovládl ideu přátelství mezi národy. Světu vládly krutost, násilí, vykořisťování člověka člověkem. Na začátku dvacátého století sedm desetin lidstva tvořily národy podroběné. Výjimkou nebylo ani carské Rusko, stát, ve kterém žilo přes sto národů a národností. Zdálo se, že národní vášeň je neuniknutelná. Avšak do společenského prastarého uspořádání zasáhla radikálně Velká říjnová revoluce, která poprvé začala prosazovat ideály spravedlnosti, internacionálního přátelství mezi národy.

Zásady — rovnoprávnost, suverenita národů, právo na samourčení, dokonce odtržení, likvidace veškerého omezování a národnos-

Socialistická demokracie zápráhla do vládnutí a řízení společenských záležitostí davy lidské, skládající se z mnoha národů, a tím dosáhla možnost využít schopnosti, nadání a znalosti pracujících všech národností. Na území bývalého ruského impéria, jak říkal Lenin — vězení národů, vznikl poprvé v dějinách stát, jehož silou je internacionální solidarita a přátelství rovnoprávných národů. Zásada proletářského internacionálismu — národnostní rovnoprávnost, bratrská pomoc — to jsou právní normy, které přináší ústava socialistického státu — prvního na světě.

Rovnost národů nemůže být úplná, pokud existuje rozdíl v úrovni jejich hospodářského a

rodností si uvědomují, že přísluší k sovětskému národu, který je monolitním celkem. Internacionálismus rozhodně nesměřuje k zániku lásky k rodné zemi, k mateřskému jazyku. „Jestliže zítra můj mateřský jazyk zahyne, jsem připraven zmířit“ — jsou slova avarského básnika, laureáta Leninovy ceny Rasula Gamzatova.

Internacionalismus umožňuje člověkovi překlenout úzký horizont národních zájmů. V socialismu neustále využívají všechny bratrské národy pracovních výsledků jednoho národa. Například: během dvou — tří desetiletí národy sovětské střední Asie pokonaly obrovský kus cesty od úplně zaostalosti a ignorancie až k zlikvidování analfabetismu.

NA TENTO ROK PŘIPADÁ 51. VÝROČÍ VELKÉ ŘÍJNOVÉ SOCIALISTICKÉ REVOLUCE, TEŽ REVOLUCE, KTERÁ BYLA POČÁTKEM ÉRY SOCIALISTICKÉHO PRETVAŘENÍ NAŠEHO SVĚTA, VNĚM ŽIJÍ DVACET CTÝR LETA ŽIJEME A STÁLE VICE UPEVNÚJEME NASI SOCIALISTICKOU VÝSTAVBU. TOTO VÝROČÍ OSŁAVÍME SOUCASNE SE SOVĚTSKÝMI NÁRODY OBZVLAŠTE SLAVNOSTNĚ, PROTOŽE JE TO SPOLEČNÝ SVÁTEK ZEMÍ NAŠEHO SOCIALISTICKÉHO TÁBORA A VSECH POKROKOVÝCH LIDI SVĚTA.

Na snímku — sovětská mládež

SNIMEK B. KAVAŠKIN

tních privilegií — které tak jasně formuloval Lenin, se staly základními kameny národnostní politiky socialistického státu.

Dnes se Sovětský svaz skládá z 15 svazových republik, do nichž náleží autonomní republiky, autonomní oblasti a autonomní okruhy. Každá sovětská svazová republika má svou vlastní konstituci, státní vlajku, hymnu, své zákonodárství. Vytvoření národních států z utiskovaných národů v souhlasu s jejich historickou tradicí, obyčeji a jazykem a vychovávání národních kádrů se zasloužily o probuzení tvořivých sil všech národů.

Cílem struktur nejvyšších vládních orgánů SSSR je nejenom péče o běžné potřeby pracujících všech národů, ale také snaha stát se odzrcadlením národních tradicí, vytvářených celá staletí. Zrovnoprávnění svazových republik, demokratickou strukturu orgánů sovětské vlády lze ilustrovat příklady: předse i presidia nejvyšší rady republiky je současně zástupcem předsedy presidia rady nejvyšší SSSR. V Radě ministrů SSSR jsou šéfové všech svazových republik.

Sovětská zkušenosť s organizační vícenárodního státu — monolitu, má mezinárodní význam. Budí zájem nejenom v zemích nově

kulturního rozvoje. Byl vypracován systém, jehož úkolem je vyrovnat tyto úrovně, oživit hospodářskou výstavbu a kulturní život zaostajejších oblastí.

Národní hospodářství SSSR se rozvíjí jako jednotný ekonomický organismus, jako společný zdroj materiálního dobrobytu všech národů země. Vznikl systém dělby práce mezi sovětskými republikami. Přírodní klimatické a půdní podmínky a také činitelé určují specializaci hospodářství jednotlivých oblastí státu. Každá oblast zaujímá určité místo v národním hospodářství a plní své úkoly jako složka ekonomického komplexu.

Lze říci, že hospodářství sovětských republik se vzájemně doplňuje.

Sovětský stát nejenom proklámal rovnoprávnost jazyků národů, dříve zaostalých. Přes čtyřicet národností teprve po říjnové revoluci obdrželo vlastní písma. Každý člověk si vybírá jazyk, kterým se nejlépe dorozumí v daném prostředí. Při spolupráci národů SSSR vznikla otázka dohovořit se. Tuto otázku vyřešily praktické potřeby a pohodlí obyvatelstva. Ústředním jazykem se stala ruština. Ruský národ tvorí více než polovinu obyvatel státu. Většina obyvatel SSSR ovládá

vysokému stupni zprůmyslenně kultury a vědy. V Uzbekistanu na deset tisíc obyvatel připadá 173 studentů, v Kazachstánu 131, v Tadžikistánu a v Kirgizii 133, v Turkmenské SSR 115. Připomínám, že na stejný počet obyvatel připadá na vysokých školách ve Francii 71 studentů, v Británii 58, v Itálii 50. Nutno ještě zdůraznit, že školství ve Střední Asii se rozvíjí více méně čtyřicet let a ve Francii, Itálii a jiných evropských státech šest až sedm století.

Žít v přátelství a v dobrém — tak káže svědomí sovětskému občanu. Radost z vítězství, bolest a utrpení jsou spojene všechny bratří. Příkladem je mnoho: v určité době celý světový tisk uveřejnil zprávu o uzbeckém kováři Šachmedu Samachmudovi a jeho ženě, kteří za Velké národní války si vzali na vychování 14 sirotků, mezi nimiž byli Rus, Ukrajinec, Litvan, Tatar a jiní. Všechny děti obklopovali titul lidí stejným citem.

Úspěšné vyřešení národnostní otázky v Sovětském svazu dokazuje, že aktivní a samostatné vytváření dějin není přístupné pouze „národům vyvoleným“. Socialistický sovětský stát předvádí v praxi vítězství ideje proletářského internacionálismu.

V ZÁUJME

SPOLOČNEJ BEZPEČNOSTI

Dohoda o dočasnom pobytu sovietskych vojsk na území ČSSR, ktorá bola podpísaná 16.10.1968 v Prahe je stredobodom pozornosti zahraničnej tlače. V úvodních a komentároch hodnotila tlač socialistických krajín túto dohodu ako dokument spoločnej bezpečnosti a uviazala ju s pocitmi spokojnosti a uľahčenia. Spokojnosti, lebo bolo dosiahnuté spôsobom výhodným pre obidve stránky — ako to povedal premiér ČSSR Černík — vyriešenie upevnenia jednoty a bezpečnosti všetkých socialistických krajín a tým posilnenia vec mieru a bezpečnosti v Európe i vo svete, a predsa predovšetkým starostlivosť o túto bezpečnosť bola pohnutkou tažkých rozhodnutí z augusta t.r. Uzáverenia, lebo fakt uza-vretia dohody zdôrazňuje, že proces politickej normalizácie v ČSSR je v štadiu, ktoré dovoľilo uzavretie dohody onretni — opakujúc slová premiéra Kosygina — „na vzájomnej dôvere komunistických strán, vlád a národov Sovietskeho zväzu a Československa“.

Táto dohoda — vraviac slovami premiéra O. Černíka — končí teda etapu, keď vzťahy medzi Československom a piatimi socialistickými štátmi „boli krajne neprehľadné, neusporiadane a v dôsledku aususových udalostí aj veľmi skomplikované.“ V tomto zmysle politický význam dohody podľa Trybuny Ludu má charakter stabilizačného vo vzťahu ČSSR s piatimi štátmi Varšavskej zmluvy.

Na tomto mieste prinomeňme čo novedel I. tajomník ÚV PPSR w. Gomulká na vojvodiskej uredzajacej konferencii v Katowiciach, keď vo svojom prejave schrakterizoval ekonomickú situáciu Poľska a medzinárodnú situáciu, a aj načerhal hlavné úlohy kladené strane i hodnotil vývin udalostí v Československu. Zdôraznil, že „veľký význam malo by predloženie československej verejnosti analýzy situácie v ČSSR od januárovoého pléna po dnes, opretej na marxisticko-leninských základoch. Styky KSCS s našimi stranami — vravil ďalej W. Gomulká — ešte nie sú normalizované. Sú ešte veľké rozdiely v názoroch a hodnotení. Preto snažme sa hľadať formy vedúce k normalizácii stykov medzi stranami i v Československu“.

„Účelné, priam nutné je nadviazať s československými súdruhmi otvorenou, priateľskou diskusiu. Vedenie našej strany — povedal W. Gomulká — je pripravené nadviazať takúto diskusiu cez tlačové orgány ústredných výborov obidvoch stran.“

V Prahe bola podpísaná dohoda medzi ZSSR a ČSSR, ale Sovietsky zväz vystupoval zároveň v mene a ako splnomocnenec štyroch štátov — členov Varšavskej zmluvy, v tom aj Poľska. Dohoda bola ratifikovaná dňa 18.10. t.r. v Prahe na 27. zasadnutí Národného zhromaždenia ČSSR za prítomnosti prezidenta Ludvíka Svobodu, premiéra O. Černíka, predsedu Národného zhromaždenia J. Smrkovského, I. tajomníka ÚV KSCS A. Dubčeka, podpredsedov výdoby, ministrov a predstaviteľov ústredných orgánov. Z prítomných 242 poslancov štúria hlasovali proti. Ten istý deň dohodu ratifikovalo predsedníctvo Najvyššieho sovietu ZSSR.

Dohoda predvída, že kontingent sovietskych vojsk na isté obdobie ostávajú na území ČSSR, ostatné sovietske vojská, ako aj poľské a iných socialistických krajín budú postupne odchádzať v priebehu dvoch mesiacov od dátumu ratifikovania dohody. Prvé jednotky týchto vojsk, aj poľské sa už vracači domov.

Účelom pobytu kontingentov sovietskych vojsk v ČSSR je — ako vraví text dohody — „zaručenie bezpečnosti krajín socialistického spoločenstva pred silnejším revanšistickými snahami západonemeckých militari-stických síl. Je to najdôležitejší bod dohody a určenie jeho cieľa je naj-životnejšie, lebo každý deň prináša nové fakty poukazujúce na nebezpečie revanšistických tendencií NSR, ktoré ohrozujú mier v Európe.“

Vzájomné dozozumenie zamedzilo spekulácie tých všetkých na Západe, ktorí dúfali, že vytiažia politický a strategický kapitol z udalostí v ČSSR. Na hraniciach s NSR, pred vojom zlovestných nádeji, vzniká jasno načrtnutá bariéra bezpečnosti. Súčasne dohoda dokazuje, že: „Dočasný pobyt sovietskych vojsk na území ČSSR nenarušuje jej suverenitu. Sovietske vojska nezasahujú do vnútorných vecí ČSSR.“

Je zahodno na tomto mieste uviesť časť prejavu premiéra O. Černíka v Národnom zhromaždení, kde po poukazaní na hlavné príčiny, ktoré zapričinili podpísanie dohody, povedal, že: „nemožno prehliadať dôsledky, ktoré vyvoláva nás vnitorný spoločenský pohyb a naša vnitorná činnosť v medzinárodných vzťahoch. Československá socialistická republika nie je izolovaným ostrovom, odeleným od vonkajšieho sveta.“

Základným východiskom všetkého hodnotenia našej činnosti z medzinárodného hľadiska musí byť plné rešpektovanie existencie dvoch svestových sústav a príslušnosti Československa k socialistickému spoločenstvu.

Trvala zahraničnopolitická orientácia Československa na upevňovanie spoločenstva socialistických štátov a jej neprestajné rozvíjanie majú pre našu budúlosť klúčový význam.

Ked skúmame realitu medzinárodných politických procesov posledného obdobia — povedal ďalej premiér Černík — presvedčame sa, že: Kým existuje agresívny pakt NATO, je aj povinnosťou ČSSR, ustanoviť sa starat o vojenské sily a upevňovať obranné spoločenstvo socialistických krajín.

Ochrana spoločných záujmov socialistických krajín a ich revolučných výmeností viedla vlády oboch krajín k záveru o nevyhnutnosti dočasného pobytu určitého kontingentu sovietskych vojsk na násom území.

Priama ochrana západnej hranice ostáva aj napriek dočasnej prítomnosti sovietskych vojsk plne v rukách našej armády. Československá ťažová armáda ostáva tak aj v súčasných podmienkach platnou, neoddeliteľnou súčasťou armády Varšavskej zmluvy, kedykoľvek pripravenou plniť svoje internacionálne záväzky pre obranu socializmu.“

Premiér Černík hovoril tiež o úlohach novej etapy normalizácie, ktorá začína podpísaním dohody. Poukazal na to, že je nutné upevniť vedúcej úlohy KSCS a súčasne politických záujmov všetkých pracujúcich na základe Národného frontu;

— Čs. ľudu musíme dať plnú možnosť, aby nielen prostredníctvom svojich zástupcov, ale aj priamym podielom na súráve a riadení výroby i spoločnosti uplatniť svoju iniciatívu, vlastennectvo i pracovnú aktivitu;

— Zabezpečiť reálne uplatnenie a prísné respektovanie práv a slobôd občanov daných socialistickou ústavou;

— Zabezpečiť uskutočnenie ekonomickej reformy, plynulý ekonomický rozvoj krajiny a výzost životnej úrovne obyvateľstva.

— V zahraničnopolitickej oblasti musíme rozvíjať vzťahy so socialistickými krajinami, najmä so Sovietskym zväzom, upevňovať jednotu spoločenstva socialistických krajín.

Podpísaná dohoda, ktorá nadobudla platnosť dňom ratifikácie, obsahuje dôležité body, ktoré regulujú okolnosti dočasného pobytu sovietskych vojsk v ČSSR. Ich počet a miesta rozmiestnenia boli ustálené cestou dorozumení medzi vládami ZSSR a ČSSR a výdavky spojené s pobytom vojsk v ČSSR bude hrať sovietska strana.

Nadväzujúc k tej časti dohody, ktorá vraví o ubytovaní sovietskych vojsk v ČSSR premiér Černík vo svojom prejave povedal: „Výber týchto priestorov a objektov neurčoval politické ale vojensko-odborné hľadiská a naše ubytovacie možnosti.“ To ešte raz zdôrazňuje rozhodnutie orgánov ZSSR nemešia sa do vnitorných záležostí Československa.

K nejak „technickým“ bodom patrí formulovanie, že: „Dohoda predpokladá materiálne zabezpečenie sovietskych vojenských jednotiek, napríklad niektorými druhmi potravín, palivami, pohonnými hmotami, poskytovanie presne stanovených ubytovacích, skladovacích, letiskových, nemocničných a iných priestorov našej armády, ďalej poskytovanie rôznych komunálnych služieb, opráv vojenskej techniky a konečne dopravných a spojovacích služieb.“

Reakcia na dohodu v socialistických krajinách dokazuje, aká potrebná bola a ako hlboko zodpovedá záujmom bezpečnosti celého socialistického spoločenstva to znamená záujmom bezpečnosti Európy.

MY, NÁROD ČESKÝ A SLOVENSKÝ, vychádzajúc z poznania, že naše novodobé dejiny sú preniknuté obojstrannou vôľou žiť v spoločnom štáte.

oceňujúc skutočnosť, že päťdesiat rokov nášho spoločného štátneho života prehlibo a upevnilo naše odveké priateľské vzäťky, umožnilo rozvoj našich národov a uskutočnenie ich pokrokových demokratických a socialistických ideálov a spoľahlivo dokázalo ich bytosť žiť v spoločnom štáte, zároveň však ukázalo, že nás vzájomný vzťah je potrebné vybudovať na nových a pevnejších základoch,

uznávajúc neodolateľnosť práva na sebaurčenie až do oddelenia, rešpektujúc suverenitu každého národa a jeho právo utvárať si slobodne spôsob a formu svojho národného a štátneho života,

presvedčení, že dobrovoľné federativne štátne spojenie je zodpovedajúci výrazom práva na sebaurčenie a rovnoprávnosť a taktiež najlepšou zárukou pre naš plný vnitorný národný rozvoj i pre ochranu našej národnej svojbytnosti a zvrehovanosti,

sme rozhodnutí vytvárať v spoločnom federativnom štáte v duchu humanitných ideálov, socializmu a proletárskeho internacionálizmu podmienky pre všeobecný rozvoj a blahobyt pracujúceho ľudu a zaručovať mu rovnaké demokratické práva a slobody bez rozdielu národností,

reprezentovani svojimi zástupcami v Českej národnej rade a Slovenskej národnej rade, sme sa dohodli na vytvoreni československej federácie.

Z návrhu ústavného zákona o československej federácii

Federatívny štát dvoch rovnoprávnych národov

28. októbra 1968, vo výročný deň vzniku Československa — v Španielskej sále pražského hradu Národné zhromaždenie schválilo ústavný zákon o československej federácii a ústavný zákon o postavení národností.

30. októbra 1968 — na 50-výročie prijatia Martinskej deklarácie — v zasadnej sieni na bratislavskom hrade prezident ČSSR Ludvík Svoboda podpísal akt ústavného zákona o federácii, ktorý ma vojsk do života od 1. januára 1969 r.

Týmto Česi a Slováci po 50 ročnom spolužiti dobrovoľne vchádzajú do novej kapitoly vzájomného života v rovnoprávnom federativnom vzäťku. Nové štátoprávne usporiadanie, ktoré vystúpalo zo spoločných záujmov a potrieb je završením polstoročného výviau

vzťahov obidvoch národpov, zavŕšuje dlhý proces formovania československej štátnosti, ktorú buržoázne zriadenie v minulosti nemohlo vyriešiť uspokojivo pre oba národy.

Federizované Československo utvorí nielen reálne rovnoprávne postavenie slovenského národa v republike, ale aj zabezpečuje suverenitu, slobodný rozvoj, právo rozhodovať o svojich vlastných veciach tak národu českému, ako aj slovenskému. Obidve federativne republiky budú spolunažívať, spolupracovať a spoločnými silami prispievať k rozvoju a upevneniu svojho spoločného štátu — Československej socialistickej federatívnej republiky.

K otázkam zákona o federácii i svojbytného postavenia Slovákov v republike vrátime sa v budúcom čísle.

POHLEDY DO MINULOSTI

Bouřlivý rok 1918

Nadcházel poslední válečný rok, ale nikto ještě nevěděl. Tíhá tři trpkých let hleděla ze všeho. A přece se žilo o něco radostněji, i když konec války nebyl dosud v dohledu. Česká společnost ožila a žila v důvěře v budoucnost. Skutečnosti po stateti téměř neměnné se nyní před jejíma očima rozpadaly. Naděje na příznivý výsledek války byla stále větší. Habsburská monarchie se den ze dne dostávala do většího revolučního víru.

V listopadu 1917 rozvířily světové veřejné mínění zprávy o nové revoluci v Rusku. První dekrety mladé sovětské vlády doslova ohromovaly. Mír! Půda rolníkům a bezzemkům! Svoboda národům! Dělnická kontrola továren a bank! — To bylo neslychané, neuvěřitelné. Rozbité, zbidačelé a zaostalé Rusko se najednou chtělo postavit do čela zápasu o socialismus. Dokonce hovořilo o počátku světové revoluce.

...Ohlas Října začal spolurovčovat českou politiku.

V posledních listopadových a prvních prosincových dnech roku 1917 proběhly v Předlitavsku masové demonstrace sociálně demokratického dělnictva za mír a lepší zásobování. Většina tisku rozpoutala mírovou kampaň. Císař Karel a vídeňská vláda poznávali, že jím nezbylo nic jiného, než přijmout nabídku sovětské vlády, uzavřít na východní frontě příměří a společně s německou delegací jednat v Brestu Litovském se sovětskými zplnomocnenci o mírových podmíinkách.

Ovšem vídeňské vládě a německému hlavnímu stanu šlo o to, aby skutečné uzavření míru oddali, neboť chtěly přiměří na východní frontě využít k přípravě rozhodujícího útoku na francouzské a italské frontě. Bylo třeba předejít tomu, aby čerstvě a neunavené americké armády mohly zasáhnout do rozhodujících bojů na západní frontě. Proto také nakonec pod vztužujícím laku revolučního hnutí

NORMÁLNĚ, JAKO MEZI PRÁTELI

Úzká a spíše špatná silnice se vine lahodnými serpentinami a odhaluje kouzelné pohledy na hory. Předjíždíme selské vozy s malými koly, nevidané v nízkých polohách, dělníky pracující na polích, projíždíme vesničkami v nichž svátečně oblečené děti jdou první den do školy, míjíme hospodáře zaměstnané na dvorech hospodářství a turisty, lenošící na úbočích hor.

Náš gáz kodrcá po silnici a vzpíná se do kopce. Před námi leží údolí a na horizontě opět hora.

— Tamhle, na hřebeni té hory jsou hranice s Československem — informuje kapitán Bogdan D. Zná zdejší okolí jako vlastní dlaň. Ztrávile zde téměř polovinu života, patnáct let. Jeho manželka, pocházející z Lodže, nejdříve protestovala, nudila se, ale teď si už zvykla. — Odtud je blízko k nám. Žijeme jako u pána boha za pecí. Lidé jsou mírní a pracovití... Avšak poslední události v Československu je výdely z rovnováhy.

Bližíme se k prvním domům. Kapitán D. nám sděluje, co zaslechl:

— Bydlí zde jeden, jde mu na osmy křížek. Jeho dva syni zahynuli za okupace. Vzpomíná na onu dobu jako na ošklivý sen: „Stáli tady dva roky. Vymáhali daně, kontingenč a nakonec si sami brali z domu, co se jim líbilo. A lidé se naučili rozumět jejich řeči. „Schnell“ znamenalo, že ještě chvíli a padne výstrel, „raus“, že nutno opustit vlastní domov a nechat ho zplundrovat.“

Vzpomínky na onu dobu jsou stálé živé. Jak u Poláků, tak i u Slováků. Spojilo je společné utrpení. Věděli, co se děje v Československu v posledních měsících a byli zneklidněni.

Jsme na místě. Podporučík Leon S., důstojník místní stanice WOP hlásí, že před několika minutami byl telefonát od československých soudruhů, kteří prosili o schůzku za účelem pohovoření o pohraničních záležitostech. (Za-

městnanci obou stanic — důstojníci i poddůstojníci — již řadu let jsou přáteli. Kapitán D. a poručík Ondřej B., velitel československého pracoviště, se znají již téměř patnáct let).

Velmi mne to potěšilo. Jedeme. Pohraniční sloup a závory. Leon S. odmyká visací zámek a jsme na Slovensku. Po kilometru až dvou vidíme v údolí svítící se v paprscích slunce domky nejblíží slovenské vesnice. Trochu blízko stojí osamocený domek a v něm je stanice Veřejné bezpečnosti. VB je totéž co nás WOP, jenž VB je ještě orgánem udržujícím veřejný pořádek, tedy milice.

Vstíví nám vycházejí důstojníci Ondřej B., Mikolaj B. a Jan K. Uvítání je srdečné. Vcházejíme do společenské místnosti. Hostitelé nás hostí kávou a symbolickou číší vína. Jako obvykle na takových přátelských schůzkách, srší vtipy. Ale také poznámky k aktuálním politickým událostem.

— Plnili jsme přesně naše služební povinnosti — prohlašuje Ondřej B. — Stojíme na stráži hranic a dohlížíme, aby na podlehlém území byl pořádek. Ciníme tak souhlasně se svým svědomím — svědomím komunistů.

— Nyní u nás dochází k politické stabilizaci — přidává Jan K. — Lidé mají dost politikaření. Chtějí pracovat a žít v míru. Pouze málokterí, poslouchající propagandu nezodpovědných lidí uvnitř státu i v cizině, se snaží o vytvoření chaosu. Sem tam zaznamenáváme sporadické případy, spíše chuligánské, s nimiž si lehce poradíme. Jsou to nejčastěji mladí lidé. Ale nejdou za vlasteneckými myšlenkami, je to spíš snaha vyžít se.

— Právě rovnážnost a moudrost zahrály naše nádody od prolévání krve — prohlásil Ondřej B. a dodal:

— A nyní skončíme s politikou a uděláme si malou projížďku. Po cestě se stavíme na pivo. Pivo je u nás privilegované. Ríká se: „Nestarej se, že no má, kde je pivo, tam jsem já.“

Vzali jsme s sebou náhodně setkaného předsedu místního výboru ZO KSC. V obchodě s pivem nás uvítal vedoucí Albert Soltyš. Byli tam i jiní sympatičtí sousedé z československého pohraničí. Mohli jsme se přesvědčit, co soudí průměrný Čechoslovák o událostech ve své zemi; říkali to, co jim velelo srdeč. Hodně času mi věnoval Mikolaj B.

— Mnohé věci — z toho, co se u nás dělo v minulých osmi měsících — byly správné, dobré, snad dokonce nutné. Mnohé však byly zneklidňující. V procesu obnovy a demokratizace byla příležitost k tomu, aby elementy neřádelské našemu zřízení, vypluly na povrch. Postupně se upevňovaly, ne-

Z levé strany stojí: por. Anděj B., předseda místní ZO KSC, kapitán Bogdan D., soudruh, jehož jméno jsem si nezapsal a Mikolaj B.

Foto: L. Szweczyk

v Německu a v Rakousko-Uhersku přece jenom ústřední mocnosti uzavřely v březnu 1918 v Brestu Litevském se sovětským Ruskem a Ukrajinou mír. Zároveň značný počet německých a rakousko-uherských jednotek byl přesunut z východní fronty na frontu francouzskou a italskou. Byl zahájen nový nápor na Paříž. Velmocenský konflikt měl být teď rozhodnut na západní frontě. Tam také měl být zpečetěn osud Německa, když jeho nová ofenzíva ztroskotala. A dohodové generální štáby počítaly, že k závěrečnému střetnutí dojde až na jaře 1919.

Mezitím však německé a rakousko-uherské pluky obsadily značnou část Ukrajiny a Pobaltí a ohrožovaly samotný Petrohrad. Rusko přestalo dříve existovat jako velmoc. Sovětská velmoc byla nucena bojovat z posledních sil o své zachování. Začala občanská válka a zahraniční intervence.

Brzy nato dostaly události v monarchii nečekaně rychlý spád. Vypukla známá lednová stávka a postupně zachvátila celou monarchii. Hluboce otřásla státem a jeho autoritou. Vzápěti se všeobecná nespokojenost projevila též v armádě, která proti zůstávala oporu vojensko-policejního režimu. Vzbouřili se námořníci v Kotoru a pak propukaly vzpoury v posádkách v zázemí. Teď už proti monarchii nevystupovali jenom příslušníci utlačených národností, ale též rakouští, němečtí a maďarští dělníci. Od jara 1918 se stávkové hnutí, hladové demonstrace a politické manifestace rozlévaly a splýaly v široká a ne-

později staly důležitou oporu v italské ofenzívě proti rakousko-uherským vojskům.

Rovněž na diplomatickém poli Československá národní rada dosáhla prvních úspěchů. 14. Wilsonových bodů, které měly být protiváhou sovětské mírové ofenzivy, sice v lednu 1918 ještě vycházel ze začátku Rakousko-Uherska a taktéž anglický premiér Lloyd George se tenkrát znova vyslovil v podobném smyslu. Pozvolna však přicházeli dohodoví státníci k poznání, že těžko zabráni středoevropským národům v jejich snazech o nové uspořádání jejich života. I když neradi, přece jenom chápali, že nacionální radikalismus znamenal podstatně menší nebezpečí pro dosavadní společenské pořádky než rozšíření sociálních revolučních snah.

Ceskoslovenský zahraniční odboj toho plně využil. Postupně dosáhl mezinárodního uznání československého vojska jako součásti dohodových armád, potom získala oficiální postavení Národní rada a na konci května 1918 začaly přípravy na vyhlášení československé vlády v zahraničí.

V téže době byly také doma v českých zemích zahájeny soustavnější práce k převzetí moci. V létě byl reorganizován Národní výbor, a do jeho čela postaven Karel Kramář jako symbol domácího odporu. Jednotlivé politické strany dostaly v novém Národním výboru zastoupení podle výsledku parlamentních voleb z roku 1911, což bylo výhodné především pro buržoazní politické strany. Organizační duši předsednictva Národního výboru se

dříve se ohánějíc hesly o demokracii, aby získaly podporu širokých vrstev. Nastala kritická chvíle. Nejsem politik, ale věděl jsem, že příchod spojeneckých vojsk může znamenat pouze jedno: ochranu socialistického zřízení a ne obsazení našeho území a okupaci. Je nade vši pochybnost, že příchod spojeneckých vojsk se dotýkal naši národní hrsti, proto slova „okupace“ a „okupant“.

Mikolaj se mi líbil, a líbili se mi také jiní lidé, s nimiž jsme hovořili. Dokonce i Albert, který měl specifický názor na mnohé politické otázky. Ale rozdíl mínění je přece přípustný.

Poprosili jsme naše československé soudruhy, aby přijeli na návštěvu k nám. V Nowém Sači se zúčastnili slavnostního zakončení Festivalu ochoťnických uměleckých souborů WSW a byli přijati šéfem politického výboru WSW plukovníkem mgr. Janem Puławským a velitelem Karpatské brigády WOP.

major DONAT SIERUGA

Ako sme už písali v minulom čísle v dňoch 6. a 13. septembra 1968 sa v Lapšoch Vyšných a Jablonke konali obvodné schôdzky Kultúrnej spoločnosti Čechov a Slovákov v Poľsku, na ktorých teréne zložky Spoločnosti sa zapojili do predzjazdovej diskusie. Schôdzky sa zúčastnili členovia ÚV a pozvaní hostia z kraja a okresu. Úvodný referát prednesol na obidvoch schôdzach tajomník ÚV KSČaS Ján Ondica. Dolu uvádzame obšírne výňatky referátu. Zprávu o schôdzke v Jablonke uverejňujeme vedľa. O priebehu schôdzky v Lapšoch Vyšných napišeme v budúcom čísle.

REFERÁT TAJOMNÍKA ÚV KSČaS

Uvodom svojho prejavu zaobral sa tajomník ÚV KSČaS medzinárodnou situáciou. Poukázal na nebezpečne hroziacie krajinám socialistického tábora zo strany imperializmu, ktorý na mnohých miestach, ako vo Vietname a na Blízkom východe i inde vojenskými zásahmi usiluje sa presadiť svoje kapitalistické záujmy, a uperviť svoje pozicie vo svete. „Pre imperialistické chútky kapitalistických vládcov, každý deň hynie na svedečstve ťažkých ludí“ — povedal tajomník Ondica. Ďalej poukázal na úlohu, akú odohrávajú krajiny socialistického tábora na cele so Sovietskym sväzom, pod vedením komunistických a robotníckych stran.

„U nás, v Poľskej ľudovej republike — povedal J. Ondica — vedúcou i riadiacou silou, je Poľská zväčšená robotnícka strana, ktorej V. zjazd sa bude konáť v novembri tohto roka. Na zjazde, budú zhodnotené výsledky doterajšej výstavby a najmä úspechy dosiahnuté od posledného, IV. zjazdu strany. Zároveň budú vytýčené plány ďalšieho rozvoja Poľskej ľudovej republiky (...)

Pod vedením strany Poľsko likvidovalo v pomerne krátkom období následky zničenia II. svetovej vojny, odstránilo hospodársku a kultúrnu záostalosť. Vznikol silný priemysel, ktorého výroba 13-násobne prekračuje predvojnou úroveň. Zmenila sa celá spoločenská štruktúra krajiny, vytvorili sa rady novej inteligencie, rozširili sa rady vysoko kvalifikovaných robotníkov. Skúsenosti posledných desaťročí nás presvedčili, že Poľsko môže žiť a rozvíjať sa len ako socialistický štát, riadený robotníckou triedou (...)

J. Ondica vyzdvihol ekonomicky a hospodársky pokrok

dosiahnutý v období od IV. zjazdu PZRS viditeľný nie len v mestách, ale aj na vidieku. Zdôrazil tiež množstvo nových vznikajúcich priemyselných objektov a celých príemyselných oblastí, porovnávač súčasný stav so stavom spredu niekoľkých rokov.

Vráviac o Novotarskom okrese podčiarkol dôležitosť výstavby nowotarských kožiarenských závodov i iných menších priemyselných objektov vybudovaných v posledných rokoch. Upozornil tiež na význam výstavby Czorsztynskej priehrady, nových cest a rekreačných zariadení na tvárvaní okresu.

Hovoriac o poľnohospodárstve, ktoré je predsa základom v Nowotarskom okrese poukázal na výšku investícii, ktoré v značnej miere prispeli k modernizácii poľnohospodárstva. Vidiek obdržal veľký počet poľnohospodárskych strojov a iného náradia, zvýšili sa dodávky umelých bnojiv.

Rozvoj poľnohospodárstva na Spiši a Orave charakterizoval J. Ondica na príklade rozvoja roľníckych krúžkov, obohacovania stojového parku, výstavby garáží a skladov, výstavby silínnych jám a močkových kolov za výdatnej pomoci štátu. Kazdoročne v Nowotarskom okrese prichádzajú kilometre nových cest, hektáre meliorovaného pôdy, tony umelých hnojiv a tisícky zložiek za odpredané poľnohospodárske výrobky.

Ale to nie je všecko. K úspechom patrí aj zlepšenie zdravotníckych služieb, reforma základného školstva. (...) Za to všetko vďačíme strane a ľudovej vláde, lebo len pomocou ich správnej politiky i stavostlivosti o rozvoj všetkých oblastí môžu mať miesto takéto zmeny.“

„Na realizácii výstavby nás dedinu sa v značnej miere podielajú aj naši krajania, ktorí sa vždy ochotne zapájajú do svojpopomocných prác. Ďalej charakterizoval úlohy, aké sa kladú pred celú spoločnosť, aby bol dostižnuté ďalšie zvýšenie životnej úrovne.“

Vráviac o diskusii o tézach na V. zjazde PZPR, ktorá prebiehalá na schôdzke Obvodných výborov a miestnych skupín našej Spoločnosti podčiarkol návrh, ktorý vysiel z radov našich členov, aby na Orave a Spiši boli vybudované menšie závody čím by sa zvýšilo množstvo pracovných príležitostí pre obyvateľov týchto oblastí.

Informoval tiež zhromaždených, že spoločnosť sa stará o pridelenie finančných prostriedkov na podporu svojpopomocných prác pri výstavbe vzájomných klubovní, po jednej na Orave a Spiši.

Tajomník ÚV KSČaS zaobránil sa tiež vo svojom prejave dôležitou otázkou, akou je vstupovanie členov našej Spoločnosti do radov Poľskej zjednotenej robotníckej strany.

— Bolo by žiaduce a potrebné, — hovoril J. Ondica — aby sme my, členovia našej Spoločnosti upevnili a rozšírili rady členov základných organizácií PZPR na našich dedinách. Vstupom do radov PZPR by sme najlepšie využili svoju uvedomenosť, svoj postoj k tomu, čo sa u nás deje, k tomu čo je obsiahnuté v tézach na V. zjazde PZPR, aby sme sa takto stali aktivnými realizatormi budovateľských úloh vytýčených stranou.“

Po strúčnom prerokovaní medzinárodnej situácie Poľska v minulosti a dnes J. Ondica obrátil pozornosť účastníkov schôdzky na agresivitu americkej imperialistov, Izraela, ako aj na rast neofašizmu a revarsizmu v NSR.

Poukázal na imperialistické kruhy, ktoré namierili svoje útoky proti socialistickému státom a ich hlavným cieľom je rozbitie jednoty socialistického tábora, státie medzi občanmi nedôvery k socializmu vo forme podceňovania našich budovateľských úspechov. „Hlavne Slobodná Európa vystupuje v duchu obnovy a zlepšenia socialistického zriadenia podľa vzoru západnej demokracie. Taktika imperialistov počítala s pomocou a spoluúčasťou vnútorných neprileľov našho zriadenia, s reakciami a s ľudmi ktorí by chceli pripravte starých, kapitalistických portadiakov.“

Tajomník J. Ondica charakterizujúci udalosti v Československu poukázal na deformáciu éry Novotného — nespárnym pomerom k Slovensku, zároveň poukázal na zmény po januárovom zasadnutí pléna ÚV KSČS na ktorom do funkcie I. tajomníka bol zvolený A. Dubček a na novovytýčený akčný program strany, ktorý načrtol cestu nápravy chyb popíchaných v minulosti i vý-

týčil nové úlohy do budúcnosti.

J. Ondica pokračoval v hodnotení situácie, ktorá vznikla v Československu po januári tohto roku a za jeden z najpáčivejších problémov, ktoré sa KSČS podujala riešiť označil závadoprávnenie Čechov a Slovákov, ako aj národnostných menších. Ozrejmil nutnosť prevedenia kádrových zmien na dôležitých postoch i prevedenie rehabilitácie. Strana a výda v ČSSR rozhodila sa riešiť najpáčivejšie problémy federatívnym usporiadanim štátu.

„Nové vedenie strany a vlády pri realizácii vytýčených úloh... sa copustilo i určitých chyb — pokračoval J. Ondica — a nesporozlovalo hroziače nebezpečenstvo.“

„Túto situáciu sa okamžite snažila vo svoj prospech využiť medzinárodná reakcia, — povedal J. Ondica — ktorá sa už dávno usiluje o vytváranie Československa zo socialistického tábora. Imperialistické rozyvateľné živly okamžite vzmohli aktivity a za pomocí domácej reakcie sa snažili dosiahnuť svoj cieľ.“

Tajomník ÚV KSČaS J. Ondica vravia o vývine udalostí v Československu zdôraznil správnosť výpovede premiéra J. Cyrankiewicza, keď povedal: „Vidiac nebezpečie, ktoré mohlo mať dalekosiahle následky pre celý socialistický tábora... Sovietsky vzváž i ostatné krajiny socialistického tábora, Poľsko, NRD, Maďarsko a Bulharsko... sa rozrodiť vojenským zásahom zabrániť uskutočneniu plánov medzinárodných reakcií, hlavne militáristických kruhov NSR.“

Sovietsky vzváž i iné národy pamätiach hrôzy II. svetovej vojny a preto sa rozhodli na takýto krok.“

V ďalšej časti svojho prejavia tajomník ÚV KSČaS citujúci osobné state z prejavu J. Cyrankiewicza zdôvodňoval, že ohrozenie Československa znamená zároveň ohrozenie celého socialistického spoľahlivosti a teda aj Poľska.

„Dnes — hovoril J. Ondica, — je situácia už oveľa jasnejšia. Časté výmeny názorov medzi vedúcimi predstaviteľmi ZSSR a ČSSR, výmena delegácií, uzaváranie dohôd v oblastiach politického, hospodárskeho a verejného života prispievajú k urýchleniu normalizácie v Československu.“

Záverom J. Ondica oznamil účastníkom schôdzky, že nakoniec 50. výročia znovuzískania nezávislosti v Poľsku sa zbieha s 50. výročím vzniku Československa a vyhlásením federácie, naša Spoločnosť plánuje organizovanie príležitostných slávností.

„Konajme všetci spojene, aby sme svoju prácu, svojim postojom, rozbijaním kultúrnej činnosti, čestné pozdravili V. zjazd Poľskej zjednotenej robotníckej strany“ — týmito slovami tajomník ÚV Spoločnosti skončil svoj prejav.

Malá sála klubovne KSČaS v Jablonke, vykurená a uprataná, zaplnila sa tento deň rýchle. Ľudia si sadali na stenami na pozadí výzdoby k V. zjazdu strany, ostatní zaplnili lavice a stoličky uprostred. Frekvencia bola dobrá... Z dvoch príčin: hlavná téma schôdzky, čiže záležitosti spojené s V. zjazdom PZPR (diskusia o zjazdových tézach, ktoré zahrňujú všetky dôležité odvetvia života), ako aj organizačné záležitosti tunajšieho Obvodného výboru, záležitosti tu na Orave zložité, riešenie ktorých sa prefahovalo.

O desiatej hodine tridsiatich minutách, práve keď prvé kvapky dŕža dopadli na obloky, začala sa porada oravských aktívistov Spoločnosti. Predseda Obv. výboru Ján Kovalík privítal hosti — predstaviteľa KP PZPR v Novom Targu súdr. Lešniaka, predstaviteľa Spoločensko-administratívneho departementu MSW z Varšavy súdr. Kitu, predstaviteľa vnútorného odd. PWRN v Krakove súdr. Cholewu, predstaviteľa PPRN v Novom Targu súdr. Marca, predsedu KSČaS súdr. Molitorisa a režisora Života s. s. Adama Chalupca i autora tohto článku. Potom stručne informoval o charaktere a cieľoch schôdzky. Programový referát (ten istý, ako na Spiši — citovaný v článku o tamnejšej schôdzke) prednesol tajomník Spoločnosti Ján Ondica.

Orava — oblasť Nowotarského okresu, občiansky jednotná a národnostne rozdelená má oveľa viac problémov s ktorými sa borí sama a ktorá sa snaží vyriešiť tak s okresnými, ako aj vojvodskými orgánmi. Záležitosti týkajúce sa všetkých občanov majú najmä ekonomický charakter. Lebo všeobecne požiadavky sú tu na požiadavkami nadnárodnými. Preto je aj na tomto úseku častá jednomyslosť a stále spoločné pôsobenie. Spoločný menovateľ potrieb Oravy dá sa podeliť na dve zreteľne sa rysujúce koncepcie ďalších rozvoja tejto oblasti. Jedná zahrňuje vytvorenie tuny tzv. malého priemyslu (napr. fíliálky NZPS, podniku vyrábajúceho vetrinárské nástroje, alebo turistického priemyslu, ktorý by spoločensky i osobne užitočne pohľadal nadmerné množstvo pracovných síl, položil medze namáhavým pútiam za prácou. Druhou koncepciou je modernizácia dediny a oravského roľníctva v najširšom význame tohto slová (cesty, mosty, regulácia riek, meliorácia, obhospodárenie lúk, výstavba škôl, kultúrnych domov a klubovní, remíz, zdravotníckych stredísk, agronomických stredísk, ako aj pozdvihovanie celkovej kultúry a hygieny).

EMO BOHÚN

ČESKÝ PAPRIKÁŠ

Pri hľadaní námetov pre tieto zaprášené histórie nemalo som sa potešiť, keď môj druh, redaktor Páčalt, pri nedávnom našom náhodnom stretnutí záhadne sa ušmial a vytiahol z vrecka výstrižok z novín, aby som sa naň pozrel.

Bol to môj článok, ktorý som uverejnil práve pred davdsiatimi piatimi rokmi a opisujem v ňom prvú návštěvu slovenskej inteligencie v Prahe.

Dávno som už na tento svoj článok zabudol, ale nikdy sa on vo vhodnejšom čase nemohol objasniť ako práve teraz, keď sa prehrňam v starých pamätkach. Uverejňujem ho znova po štvrtstočí a nič podstatného na ňom nemením.

Prvá výprava slovenskej inteligencie zo Slovenska navštívila Prahu roku 1920 a vtedy sme sa s Čechmi ešte len poznávali, oňuchávali. A preto cez vtedajšie pomery treba sa dívať na tento článok, ktorý ho celkový štýl má už dnes historickú patinu.

Ja sám, ako člen onej výpravy, cítil som sa vtedy ako exotické zvieratko, ktoré udivovalo vtedy Pražanov. Doprava na uliciach bola vtedy prerušovaná, tam, kadiaľ sme šli, a myslím, že sme bodrých Pražanov tak trocha i sklamali. Očakávali statných droतárov s valaškami a mastnými klobúkmi, a tu prídu Ľudia, ktorí nosia čierne šaty od dobrých krajčírov, tvrdé goliere a kravaty.

No ale nadšenie vtedy bolo prveľké s oboch strán a myslíme sme si vtedy, že už teraz celý život budeme sa len objímať a bozkávať.

Ale romantika je len pozlátkou života, ktorá sa časom ošúcha.

Tak teda tento dávno napísaný článok má tento názov a takto znie:

„Keď paprikáš lepšie štípe v Prahe ako na Slovensku.“

„Paprikáš“, prosím pekne, je mäsíté jedlo a v historických krajinách je všeobecne známy pod pomenovaním „teleci na paprike“. Než by som vám o pražskej histórii tohto slovenského paprikáša povedal niekoľko slov, pokladal som za potrebné začať hned týmto vysvetlením. Bude to zaujímavá rozprávka už i preto, že je pravdivá a potom tesne vpadá do rušných časov porevolučných dní, nehovoriac ani o tom, že vo valnej miere prispela k zoznámeniu sa oboch vettvi československého národa, alias českého a slovenského, ako sa komu práve ráči páčiť.

História s tým slovenským paprikášom začala sa oslobodením nášho národa, totiž vtedy, keď jedného ráňa po raňajkách povedali nám o susedov, že máme Československú republiku, že v Martine pri potoku Turca máme národnú radu, že koniec je už tisícročného jarma maďarského a že pride americká múka a o šmalec sa tiež nemusíme báť, lebo toho nám tiež pošle niekoľko sudov pán prezident Wilson.

Hovoríme, s tým paprikášom sa to začalo vtedy, keď do Prahy zavítala takzvaná výprava slovenskej inteligencie.

V Ružomberku, Martine a Mikuláši naložili nás, tých niekoľkých slovenských inteligentov, do pekného extralavaku, ktorý nás mal zaviesť do Prahy na mustru, aby sa tým Pražanom ukázalo, že podívajte sa len, prosíme vás pekne, na túto vyberanú spoločnosť, takto vyzerajú tí vaši drahí bratia pod Tatrami, o ktorých s toľkou láskou báničili českí pevci pred prevarom a

o ktorých toľko nezmyslov po prevrate napísala či hodná slečna Fastrová z Národnej politiky.

Prosíme však, aby ste si, drahí Pražania, láskavo pritom uvedomili ráčili, že títo, ktorých ten extracúg do Prahy privezli, sú inteligenci, je to, prosím, výprava slovenskej inteligencie a nie valasi a bačovia z tatranských salašov, ani parobci z Važca a iných krajov, lebo ti by vám sem do Prahy i tak neprišli, nie azda z nejakej antipatie k vám Pražanom, ale jednoducho

AZEMÍ SLOV A FAKTOV

Diskusné príspevky (o.i. Kott z Dolnej Zubrince, Rzepiszczak z Harkabuza, Špyrka z Pravarovky, Solava z Hornej Zubrince, zdôrazňovali zmeny, ktoré mali miesto na Drave, ako aj brali do úvahy reálne potreby a miestne možnosti. Jedným slovom kreseli perspektívú ďalšieho rozvoja tejto oblasti. Nadväzovali pritom na predvojnové obdobie, keď vláda kapitalistického Poľska sa nestarala o Oravu, o osudy jej obyvateľov, ani o rozvoj národnosti Slovákov. Relácie Ľudí, ktorí už majú šesťdesiat alebo sedemdesiat rokov, sú výrievodné. Boli nielen svedkami mačošského pomeru k Orave pred vojnou, ale ho počítali — ako sa vraví — „na vlastnej koži“.

Koncepcia rozvoja celého socialistického Poľska zahrnula aj Oravu a pomníkmi tejto koncepcie sú o.i. škola z Zubrici, železničné stredisko v Lipnici, hasičská remíza v Chyžnom, elektrifikovaná Podhradie a meliorácia v Pekelniku. V diskusiach najčastejšie boli vymenovávané investície už ukončené alebo tie, ktoré sú práve realizované. Ostatné, dávnejšie sa nespomínali: natrvalo sa zrástli s touto temou.

Na pozadí tohto čo sa naposledy urobiť a čo sa práve robí, dominovali v diskusiach dva momenty. Jeden, charakteristický pre celú predzajazdovú diskusiu, týkal sa prevedenia úlohy kontroly v podnikoch. Aktivisti našej Spoločnosti (o.i. Pašniak z Jablonky, Rafač z Pekelnika, Grivač z Pekelnika) kritizovali nedbalstvo na stavbach i mrhanie materiálov, napr. na výstavbe školy v Hornej Zubrici, alebo na stavbe veľmi potrebných skladíšť v Jablonke. Podobne boli kritizované práce meliorantov v Pekelniku. Zhranáždeným ročníkom šlo tak o spoločenský, aka aj hospodársky aspekt tejto otázky. Diskusia sa rozšírilá tiež o kritiku zlej práce úradníkov a obecného aktívnu, nesprávneho vystúpenia niektorých členov strany, pričom sa nadväzovalo priamo na výpoved o tomto súdru. W. Gomuľky na straničkej konferencii v Katowiciach. Každý — zhrávali — zastáva spoločenskú alebo úradnú funkciu, mal byt vzorom pre iných.

Druhým aspektom bola stále rastúca miera potrieb vyplývajúcich zo zaostalosti, ktorú sa tu ešte pocuje a ktorá je počas tohto minulosti, ako aj pomalého na tomto pozadí tempa doháňania modernizácie našich dní. Klasickým príkladom je Podhradie: na jednom konci dedinky bolo vybudovaná krásna škola a týmto aktom boli vyrovnané účty s minulosťou, bola exponovaná súčasnosť. Ale využíva ju len polovica dediny. Druhá učí sa v podmien-

kach, ktoré ubližujú dôstojnosti školy. Vznikol teda typický konflikt potrieb a modernosti. A súčasne, úplnou náhodou aj „národnostný konflikt“ lebo deti, ktoré sa učia slovenčinu sú spolu s inými ešte v starých podmienkach. Z Podhradia do Harkabuza je len jeden krok, ale susediacie obce odlišuje od seba podstatná a na liehavá otázka: elektrifikácia. Podhradie je elektrifikované a Harkabuz čaká v rade. Sú to typické príklady rastúcich ekonomickej potrieb na pozadí skutočných úspechov. Vraviač ešte inak sú to príklady, ktoré nutia, aby sa uvažovalo či nenadišiel čas, aby sa usilovať o komplexné riešenie ekonomickej problémov Oravy v oblasti nutných potrieb. Tieto potreby nie sú pre nikoho tajomstvom. Delegáti rôznych orgánov ich poznajú, za-

Organizačné záležitosti Obv. výboru Kultúrnej spoločnosti Čechov a Slovákov na Orave boli druhým bodom denneho poriadku. Cas, ktorý už uplynul od začiatku schôdzky nedovolil ďalej prediskutovať túto dôležitú otázku. Dôležitú preto, že už dlhšie dá pozorovať pomaly, ale neustály zánik organizačnej aktivity výboru. Vznikol aj istého druhu parados: miestne skupiny Spoločnosti na Orave v prevážajúcej väčšine pracujú súčasne na vlastnej iniciatívou a vlastnými potrebami. Nemajú pomoc, akú by mali mať zo strany Obv. výboru alebo UV Spoločnosti. Pracujú skoro bez prostriedkov, preto aj efekty tejto práce napriek pomerné veľkému úsiliu aktivistov v terene, sú mierne. Aby sme kontrolovali tieto namietky musíme pripomenúť, že Obv.

svojej práce Lebo vystúpil s konštruktívnymi rozhodnutiami. Bol reguľovaný štátus klubovne v Jablonke, ktorá bola odovzdaná miestnej skupine. Doteraz bola to klubovňa Obv. výboru a skoro nič sa v nej nerobilo. Len škoda, že klubovňa boja odovzdaná s dvoma pokazenými televízormi a rádiom, ktoré je v podobnom stave. Boli tiež určené nové hodiny služby predsedu Obv. výboru Jána Kovalíka: každú strednu, vo vhodných hodinách, iných v lette a v zime. Predseda Obv. výboru slúbil častejšie návštěvovať terén, ako aj účinnejšie intervenovať na UV Spoločnosti v záležitostiach týkajúcich sa požiadaviek MS na Orave. Konečne — čo je najdôležitejšie — rozhodlo sa, že bude trvalo zamestnaný kultúrny inštruktor, Ján Omylak z Chyžného.

Tieto „prvé lastovičky“ konštruktívnych zmien na poli organizačnej aktivity Obv. výboru treba vziať s uznaním. Tak isto, ako si musíme povedať, že na kladné hodnotenie práce Obv. výboru je ešte prískoro, a kontrolovanie priebehu organizačnej práce prebiehať v dôležitom jesennozimnom období, preplnenom mnohými podujatiami Kultúrneho roku, tak celého kolektívu Obvodného výboru ako aj jeho jednotlivých členov, bude nutné. A to nielen v súvislosti s voľbami Obv. výborov Spoločnosti, ktoré sa budú konáť na budúci rok, ale predovšetkým na základe návrhov prednesených členmi KSCaS na Orave.

Na schôdzke, na pozadí ktorej predstavujem v podstate dve otázky (ekonomickej potreby Oravy a aktuálnej stav organizácie pôsobnosti KSCaS na Orave) vracielo sa tiež o mnohých iných záležitostach. O všetkých sa napísalo nedá. Pokúsili som sa pospájať príčinové zväzky najdôležitejších záležitostí. Preto nebude od veci ak na záver spomíname to najdôležitejšie, že badateľne sa prejavil patričný politický postoj Ľudí tohto terénu k udalostiam v súčasnom svete. Najmä vrelé bolo zdôrazňované podporovanie politiky PZPR, dôsledne smerujúcej k zachovaniu mieru. Sme so stranou — lebo nikdy nechceme byť vojnovým výcvikovým táborm — chceme žiť v mieri a rozvíjať výstavbu socialismu v rodine všetkých socialistických krajín — takto by sa dalo zhŕnúť slová, ktoré z Jablonky, od oravského aktívna Kultúrnej spoločnosti Čechov a Slovákov v Poľsku plynuli túto nedeľu pred blížiacim sa najvyšším fórom strany — V. zjazdom PZPR.

MARIAN KAŠKIEWICZ

Jablonka, 13. septembra 1968 r.

pisujú si do notesov poznámky nadhodené na schôdzkach, takých ako dnešná. Ale tu, v fažkých podhorianskych podmienkach príroda tak stvárnila Ľudí, že počítajú sa len faktky. Doterajšie faktky, aké vznikli v podmienkach budovania socializmu v našej krajinе sú pre Oravu priaznivé. Vravia zrozumiteľnou rečou, pochopiteľnou Ľudským citom, vnášajú vedomie reálnej nádeje ďalšieho rýchleho rozvoja tejto oblasti. Práve preto diskusia na schôdzke venovaná tézam na V. zjazd strany i na iných schôdzkach občanov a aktívnu je taká vážna a hospodársky dôležitá.

výbor nevyužil plne inštruktorské miesta, najmä miesto kultúrneho inštruktora. Nezabezpečil tiež základné prostriedky pre niektoré klubovne, ako vybavenie a náradie (napr. klubovňa v Dolnej Zubrici, Malej Lipnici i iné). Obvodný výbor ne-návštěvuje tiež primerane často miestne skupiny. Náradie, ktoré vlastnia klubovne ako televízory, rádia, gramofóny sú často vyradené z prevádzky, lebo nemajú zaistenú stálu konzerváciu atď. atď.

Ak sa to všetko berie do úvahy, môže sa snaď z tejto schôdzky vyvodiť uzáver, že Obvodný výbor úprimne chce zmeniť štýl

lokomotívy padá mi na nohavice a ako budem potom parádu robiť v tej Prahe.

Vedeli sme dobre, a to si každý z nás plne uvedomoval, že my, ako prví Slováci v Prahe, máme začať renomé slovenského národa. Aký dojem urobíme my, prví prišli zo Slovenska, tak si nás budú vážiť, alebo naopak. Vedeli sme dobre, že záujem a pozornosť celej Prahy je obrátená na nás a preto každý z nás bol odhadnutý upevniť autoritu národa v Prahe na večné veky.

Musíme byť predovšetkým gavaliermi. To je efekt, ktorý pôsobí na každúho a vysoké prepítne je najlepšia rekláma. Musíme byť troška i povýšení. Praha vám nesmie imponovať. Že imponovať nám bude nejakým spôsobom, to sme už vopred vedeli, ale Pražania to na nás na nijaký prípad nesmú badat. O tom bola reč vo vlaku až sme došli do Prahy.

*

Na stanici v Prahe boli sme uvítani veľkolepe. Nežižno tie ovácie opísť, aké nám Pražania pripravili. A märne by som dnes humorizoval, predsa si len priznávam, že prvý chvíľu, strávené na perónu stanice, zanechali vo všetkých nás nezabudnuteľné dojmy. V Prahe tomu rozumejú.

Celá staničná budova ozdobená, veľký dav ľudu pred stanicou, hymny, zapýrené tváričky zlatých Pražaniek, boli to chvíľe, akých je mälo v živote.

Uvítal nás pán primátor. Jeho reč dojala každého až k slzám a iste bola by k slzám dojala i mňa, keby blízko mňa nebola stála jedna dvadsaťročná Pražanka v slovenskom kroji, v krátkych sukničkách, z ktorých vylukali najkrájšie kolienka a nožičky na tomto svete. Mohol pán primátor diškurovať vtedy čo chcel. mňa Praha už držala. O získanie mojej osoby nemusel sa už usilovať. Neskoršie som sa dozvedel, že nielen ja, ale i moji priatelia sa na stanici zamívali tu i tam a že každý z nás okrem ustáleného programu mal už i program svoj, pri ktorom sa človek neukazuje, ale schováva a nekričí nazdar, ale šepce niečo iné.

*

Avšak konečne vráťme sa už k predmetu, totiž k tomu paprikášu.

Stalo sa to v Reprezetačnom dome pri večeri. Objednali sme si paprikáš, čiže telecí na paprike. Čašník nám ho doniesol. Poznamenával, že každý z nás mal veľkú slovenskú kokardu pripať na prsiach a preto v celej miestnosti budili sme živý záujem a boli pozorovaní domorodcami.

Doniesli nám teda ten paprikáš. Jeden pohľad a už sme boli všetci usrozumení, že teraz v tejto reštaurácii musíme niečo vykonáť, čím by sme sa preslávili a ohromne zaimponovali. Netreba mi azda ani poznamenať, že čašníci skákali okolo nás až blázni, lebo na obed od každého z nás dostali najmenej dve koruny prepítneho a tak čašníci celej Prahy za deň už vedeli, že Slováci sú úžasní gavalieri.

Paprikáš nám položili na stôl a sme ho ochutnali. Bol to riadny paprikáš, obvykle pripravený, hádam papriky bolo v ňom menej, ako sme na to zvykli doma.

Môj sused dal si zavolať hlavného.

— Pán hlavný, čo je to? To je telecí na paprike? Tak, ked' je to telecí na paprike, tak kde je z neho paprika? Hovoríte, že tá paprika je tam. To je málo papriky. Viete dobre, že my Slováci všetko jeme s paprikou. Cím viac papriky, tým nám to lepšie chuti.

— Hlavný priniesol v malej solničke papriku. Môj priateľ celý obsah soľničky vysypal si do paprikáša a povedal:

— Viac papriky už nemáte?

Vraj majú, povedal úticivo, ale s úžasom pán hlavný a odbehol do kuchyne, odkiaľ sa vrátil s veľkou plechovou džáhou, obsahovala aspoň pol kila dosť ostrej papriky. Môj priateľ vzal polievkovú lyžicu a tou dva razy načerľ do papriky a nasypal si ju na svoje jedlo. Jeho príklad sme nasledovali i my ostatní a každý z nás naváhal si do telecích ešte dve lyžice papriky.

Nemusím ani poznamenať, že toto správanie sa vzbudilo v reštaurácii všeobecnú pozornosť a hostia sa začali zastavovať pri našom stole, privolávajúc nám nazdar a hľadiac ohromenie do našich tanierov, v ktorých nebolo vidieť mäso pre papriku.

My tvártli sme sa, ako by to bola vec celkom prirodzená, ako keby sme doma už na raňajky hltali papriku.

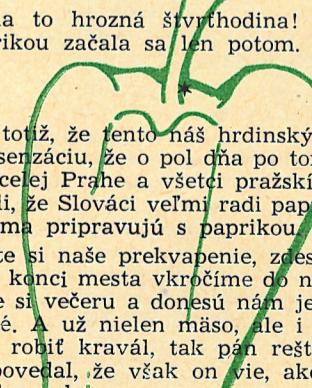
Rozkrojil som si kúsok mäsa, zanoril do omáčky a vložil do úst. A vtedy myslil som, že umriem. Paprika štípalala ako všetky ohne pekla. Pomyslel som

si, že ked' ja vám ešte jednu lyžicu tej paprikovej omáčky vopchám do úst, tak ma porazi. A tie samé myšlienky som videl i na tvaroch svojich ostatných priateľov.

Pre kristapána, čo robiť? Máme paprikáš nechaf na tanier? Nie! Nikdy! Radšej pomrie, ale renomé pred Pražanmi, ktorí stáli okolo nášho stola a dívali sa na nás, ako sa dívajú u Hagenbecka na kvrožízne šelmy, budiace úctu a strach, si zachránime.

Nerád si spomínam ešte ani dnes na tých niekoľko minút, dokiaľ sme ten paprikáš nepojedli a nechce sa mi opisovať tie muky, ktoré sme pri jedení tohto paprikáša pretrpeli. Nech vám stačí iba toľko, že sme všetci pojedli ten paprikáš. A potom odišli sme z reštaurácie tváriac sa, nie ako víazní toreadóri, ale ako Ľudia, ktorí vykonali vec prirodzenú a samozrejmú.

Ach, bola to hrozná štvrtodina! Avšak tragédia s tou paprikou začala sa len potom.

Stalo sa totiž, že tento náš hrdinský skutok vzbudil tak veľkú senzáciu, že o pol dňa po tom rozprávalo sa o ňom po celej Prahe a všetci pražskí reštauráteri už večer vedeli, že Slováci veľmi radi papriku a že všetky jedlá si doma pripravujú s paprikou.

Predstavte si naše prekvapenie, zdesenie, keď večer na druhom konci mesta vkročíme do nejakej reštaurácie, pýtame sa večeru a donesú nám jedlá hrozné pre-paprikované. A už nielen mäso, ale i múčnik. A keď sme chceli robiť kravál, tak pán reštauráter sa milo usmial a povedal, že však on vie, ako sa pripravujú jedlá na Slovensku.

Bolo to hrozné! Kamkoľvek sme vskročili obedovať, alebo večerať za tých niekoľko dní, čo sme boli v Prahe, všade nám všetko paprikovali do nemožnosti. A najstrašnejšie bolo pri tom, že sme ani nemohli proti tomu protestovať.

Co sme mali robiť? Schovali sme naše slovenské kokardy a keď sme prišli do nejakej reštaurácie ne-prezradili sme, že sme Slováci, aby sme niečo dostali už i bez papriky.

Vtedy prvý raz v mojom živote som odtajil, že som Slovákom, zaprel som svoj národ. Hádam mi to Pán Boh odpusti!

Na pokraji Nowej Białej, zo strany Krempáčov, stojí moderný dom. Je to „agronomówka“... V tejto budove sa pre tri dediny spojené do jednej obce sústredzuje to všetko, čo sa skladá na pojme moderného poľnohospodárstva. „Agronomówku“ vybudoval štát nákladom 600 tisíc zlých. Urbár dal stavebný pozemok, rolníci prispeli prácou. Preto po štyroch rokoch hodno pozriet cez prizmu agronomówky na túto obec, ktorou dve dediny prekročili už Rubikon zaostalosti, a Dursztyn ešte stále zápasí s horskými podmienkami. Tieto dediny obývajú ľudia poľskej a slovenskej národnosti.

Silvester Moš, predseda prezidia GRN býva v Krempachoch po tej strane, kde bude dochádzat žaliv na Dunajci. V „agronomówke“ už skoro dva roky pôsobí agrónom Bolesław Wojtusiak, voľakedy pionier a rolník na Západnom území, teraz sa ož-

rolníka cieľným nositeľom poľnohospodárskeho pokroku a tej strany, dodávajú, ktorá z tohto zorného uhla vytýčuje a aktualizuje poľnohospodársku politiku.

Sú tu mnohí, dokonca veľmi mnohí vzorní rolníci. Pre príklad: syn a otec — František a Silvester Kurnatovci z Nowej Białej, Walenty Szproch z Krempáčov, ríchtár — Dominik Jeleň z Dursztyna. Vysievajú po 150 kg umelých hnojív na hektár, priemer v obci je 85 kg. Sú tiež na prvom mieste v svojpomocných prácach. Keď píšem ONI myslím nielen o tých, ktorých som menoval, ale o širokom kruhu popredných rolníkov z Nowej Białej, Krempach a Dursztyna, o ktorých sa tu vrvalelo a ktorých mená neuvádzam pre nedostatok miesta. Aký je ten priemerný ON — ROLNÍK v tejto oblasti — pýta sa reportér? Priemerný rolník v tejto oblasti

o nich, vyzodili uzávery tak lokálneho významu, ako aj všeobecné.

Napríklad takáto záležitosť: rolníci s ktorými sú sa rozprával boli toho názoru, že poľnohospodárske vedecké inštitúty mali by pôsobiť priamo v teréne. Tu mali by byť lokalizované. Prečo? Napríklad kvalifikované zrno na siatku nie vždy je vhodné pre túto oblasť. Jačmeň, ktorý obdržali, bol horší ako ten, ktorý sejú už roky, a ktorý je vraj planý. Potvrdil to aj agrónom. Teraz s osevným zrnom sú už opatrnnejší — experimentujú na kúsku pola, nechcú rizikovať straty a vratia: „Vedci, nech sa páči k nám!“ V tomto prípade jedná sa o to, aby zrno bolo dobre aklimatizované, čo si vyžaduje lokálne štúdia. Ale jedná sa aj o to, že dôvera k poľnohospodárskej vede tu je, a námetky sa týkajú len formy služieb vedy poľnohospodárstvu.

NOWA BIAŁA – KREMPACHY – DURSZTYN (2)

PREKROČILI RUBIKON ZAOSTALOSTI

nil na Podhali. Tretím neanonymným účastníkom improvizovaného rozhovoru je novinár zo Života. Ostatní účastníci sú tunajší gazdovia, pozvaní sem rovno z cesty, ktorí náhodou reprezentujú dva pokolenia rolníkov; tí, ktorí zápasili s biedou a zaostalosťou predvojnového obdobia a tí, ktorímu bolo dané, aby rástli a pracovali v období ľudovej vlády, keď aj tu na Spiši v poľnohospodárskej výrobe a aj v spoločenskom živote nastala skutočná revolúcia. Je charakteristické, že zvolanie schôdze, pozvanie na rozhovor, taký aký sme mali, nie je dnes žiadnym problémom. Ľudia radi hovoria o hospodárskych a spoločenských otázkach. Zdôrazňujem, hospodárske a spoločenské otázky, lebo sú predsa ich každodeným chlebom a znojom, bojom a úspechom, sú aj ich perspektívou. Sadáme si za okrúhly stôl, stláčam gombík magnetofónu a nahrávam dlhý rozhovor, ktorého skratený obsah sa vynasnažím verne relacionovať.

Stav rolnictva v tejto oblasti, podľa agrónoma — nehovoriac o Dursztine, je v porovnaní s inými analogickými oblasťami v okrese veľmi dobrý. A hoci tunajší rolník v období intenzívnych poľných prác pracuje od svitu do noci, a tento rok pre nepriaznivé počasie dokonca pri mesiaci, všetci jednohlasne priznávajú, že o dobrom stave poľnohospodárstva rozhoduje predovšetkým moderné obrábanie pôdy a mechanizácia. Efektom je hektárová výnosnosť do 20 q obilia a 300 q zemiakov. Pred 10 rokmi dosahovalo sa 11 q obilia z hektára. Tento rok úroda obilia bude o niečo nižšia — predbežné výpočty hovoria o 17 q z ha. Je to následkom zlého počasia v období vegetácie rastlín. Zato okopaniny rozhodne prekročia normu. Jeden z rolníkov vykopal už reprodukčné zemiaky a mal 400 q z ha. Výrazom námyah a pokroku je výsledok — vratia. Len toto tu platí a na tomto základe sa hodnotí všetko a každého. Podľa tunajších obyvateľov dobrý rolník je taký, ktorý dosahuje dobré výsledky. To znamená vzorné gazdovstvo, hnojnicová nádrž, silážna jama, používanie vysokých dávok umelých hnojív, rozvíjanie chovu, účasť na poľnohospodárskom školení a praktické využívanie zásad moderného poľnohospodárstva. Je to tiež plnenie všetkých povinností voči štátu. Toto štátu — zdôrazňujú — ktorý je pre vlastník 7 — 8 ha pôdy. Na 1 ha má 1 kus dobytká,

ošípaných o niečo menej. Má kosačku, kopačku alebo používa stroje z rolnického krúžku. Je skoro pravidlom, že z jeho rodiny niekto pracuje mimo poľnohospodárstvo, najčastejšie v nowotarskom obuvníckom kombináte. Rodina dostáva štátny plat — ako tu vratia — vďaka používaniu stále v širšom merítku strojov v poľnohospodárstve.

Ale tunajší ľudia to sú nielen výrobcovia. Bez ohľadu na národnostný pôvod všetci sa vyznačujú veľkou iniciatívnosťou a spoločenskou praxou. To ich spája a bude spájať stále viac. Svoje úsilie využijané týmto smerom neprepočítavajú na zlote. Najlepším dôkazom toho je fakt, že v priebehu posledných 10 rokov — odvtedy je tu predseda prezidia GRN Silvester Moš — obec Nowa Biala realizovala svojpomocné práce za 10 miliónov zlých. Priemerne milión ročne. Roku 1967 na jedno gazdovstvo pripadali svojpomocné práce za 920 zlých. Druhá popredná obec Nowotarského okresu — Tylmanowa mala svojpomocné práce v prepočítaní na jedno gazdovstvo v hodnote 510 zł. Preto ani neprekupuje, že v Nowej Bialej sú cesty a chodníky, a že uvažujú o námestí s trávníkom a o dokončení cesty do Bialky Tatrzánskej. Že v Krempachoch sa budujú chodníky a využívajú cesty v dedine, ako aj buduje sa cesta do Dursztyna. Že dediny sú elektrifikované a pomyšľa sa na výstavbu svojpomocne veľkého Domu slovenskej kultúry pri Bialej nad budúcou priehradou, medzi Nowou Bialou a Krempachmi, ktorý by slúžil všetkým, celému Spišu. Pri týchto svojpomocných prácach často pracovali aj piati ľudia naraz z jedného gazdovstva. Nie práca a cieľ bol a je najdôležitejší.

Spoločenský postoj je vyjadrený aj v spoločenskej kritike. Kritike istých javov, ktoré sa týkajú rolníka ako výrobcu aj ako občana. Takýto postoj je správny a v žiadnom prípade nesmie byť hatený. Stáva sa, že rolník ma pravdu a niekedy ju nemá. Avšak jeho rozhorčenie nemá pôvod v tvrdohlavosti, ale často v nepochopení alebo spravidla vyplyva zo starostlivosti o dobrú vec. Spravil dobre pre seba — to znamená pre štát! Snad práve preto v rozhovore často sa povolávali na zjazdové tézy, čo nasvedčuje o tom, že ich pozorne čítali, uvažovali

Iná záležitosť: agituje sa rolníkov, a správne, aby siali na strniskách. Rolníci vratia áno, ale skôr sa musí skomasovať pôdu, lebo na veľmi rozdrobených políčkach sa to neopláca. Po žatve sa vypásia priamo na poliach. Znamená to, že rolníci nedbajú o krmivá? Nie! Trávu kosia načas a získavajú dobrú druhú úrodu. Kombinujú tak, že sejú jarú vŕbu ešte s nejakým obilím a pridávajú aj dátelinu. Týmto spôsobom vyrávajú nedostatok krmív siatých na strniskách, ktorých význam pri selených poliach správne hodnotia. Tento rok krmív bude totčo, že silážne jamy nestáčia. Ale kombinácie tohto druha nie sú plánované a v Nowej Bialej stále sa spomínajú strniskové plodiny. Nedala by sa tá komasácia urýchliť? — pýtajú sa.

Rolníci vedia, že u nich každý experiment trvá rok. Preto užitočným laboratóriom je agronomika... Tu sa presvedčili, že nemali pravdu, keď vrateli, že v ich podmienkach pestovanie zeleniny a ovocia nebude úspešne. Tí niekoľkí vzdorujúci prichádzajú k agrónomovi a prosia:

— Pridate nám trochu uhoriek?

— Cigáni všetko kúpili na svadbu, majú radi kysle — odpovedá Bolesław Wojtusiak a pripomína, že radil, aby pestovali zeleninu. Tak isto agrónom radí, aby rolníci brali vápnio, ktoré nebolo chránené strechou, a ktoré teraz GS dáva zdarma. Vráví, že je hodnotné a že nemusia prenárodiť do Szaflar. Ukazuje jahody vystepované na tomto vápne, skyprené ním pôdu. Presvedčujú sa... Asi nemali pravdu? A vápna je ešte veľa, a zároveň. Opäť prvi, odvážnejší to využijú... Stúpne autorita agrónomov!

Mohli by sme citovať ďalšie príklady z tohto rozhovoru, vecného a gazdovského. Nevravim tu napríklad vôbec o probléme Dursztyna, kde pokrok v poľnohospodárstve je hatený nedostatkom cesty do dediny. Táto záležitosť kazí štatistiku celej obce Nowa Biala. A práve preto, ako mňa uisťovali, táto záležitosť, hoci sa týka Dursztyna, je vecou aj Krempach, aj Nowej Bialej. Písali sme o tom už v októbri.

Vypočul a spracoval:

MARIAN KAŚKIEWICZ

Nowa Biala, september 1968.

sport

Olimpiada jakiej nie było i chyba nie będzie

XIX Igrzyska Olimpijskie ery nowozıtnej zakończone. Po emocjach jakie nas spotkały na stadionach, pływalniach i w haliach sportowych – czas na krótkie podsumowanie. Zaryzukuję stwierdzenie, że meksykańska olimpiada była w sporcie wydarzeniem, jakiego do tej pory nie było i chyba nie będzie. Dlaczego?

Złożyło się na to wiele czynników, z których dwa są najważniejsze: KLIMAT i WYSOKOŚĆ oraz TARTAN. Przypomnijmy, że Igrzyska odbywały się na wysokości 2.400 m, a więc tam gdzie rozrzedzenie powietrza jest znaczne, gdzie tlen jest mniej niż potrzeba dla dobrze wytrenowanego organizmu zawodników z państwa leżących na wysokości od zera do tysiąca metrów nad poziomem morza, a więc na tej wysokości, na której leży większość państw świata.

Nic dziwnego, że zarówno zawodnikom jak i zwierzętom, (np. koniom biorącym udział w walkach na hipodromie) brakowało tego tlenu, nic więc dziwnego, że Meksyk faworyzował reprezentantów tych państw, które znajdują się na podobnej co on wysokości np. biegaczy Etiopii czy Kenii. Dotyczyło to w szczególności startów wymagających długotrwałego wysiłku np. w lekkiej atletyce (biegi od 5 tys. m wzwyż) czy w pływaniu (dystansów od 400 m wzwyż). Dotyczyło to także długotrwałych pojedynków bokserskich, czy szermierczych.

Wysokość i klimat dał się najwięcej we znaki lekkiej atletyce. W tej dyscyplinie sportu doszedł do głosu drugi czynnik: TARTAN.

Bieżnie, skocznie i rzutnie tartanowe. Specjalna nawierzchnia umożliwiająca zawodnikom szybkie biegac, dalej i wyżej skakać i dalej rzucić. O ile tartan zostanie zapewne już wkrótce wprowadzony na wszystkie stadiony świata, o tyle sprawia wysokości i meksykańskiego klimatu nie powtórzy się już w następnych Igrzyskach. Dlatego też nasze stwierdzenie, że meksykańska olimpiada nie powtórzy się, znajduje swoje uzasadnienie.

* * *

Powróćmy do lekkiej atletyki, nie bez racji nazwanej królową sportu. W Meksyku kobiety i mężczyźni startowali w tej dyscyplinie w 36 konkurencjach. Aż w 12! ustanowiono nowe, wspaniałe rekordy świata. Są to: biegi na 100 i 200 m kobiet oraz mężczyzn, sztafety 4×100 m kobiet i mężczyzn, skok w dal kobiet i mężczyzn, pchnięcie kulą kobiet, 400 m oraz sztafeta 4×400 m mężczyzn.

* * *

Wszystkie nowe rekordy znacznie przekraczają nasze przewidywania o stopniowaniu ich ustalenia. A wynik Amerykanina Beama w skoku w dal – 890 cm uznacze za coś niebyvalego i fantastycznego, co będzie można zobaczyć za-

pewne dopiero za 5, 6 lat. Jeżeli spodziewano się, że dzięki tartanowi skoczkowie w dal osiągną wynik w granicach 8.40, 8.50 m, to na świecie nie znalazły się zupełnie nikt, kto odważyłby się powiedzieć, że granica 9 m w tej dyscyplinie sportu może zostać zagrożona.

Aby uzmysłowić Czytelnikowi wartość tego rekordu porównajmy go z innymi pozycjami tabeli wieloboju. Przynosi ona za skok 890 cm – 1189 pkt., co odpowiada wynikom 9,6 sek. w biegu na 100 m (dotychczasowy rekord świata 9,9 sek.), 19,3 sek. na 200 m (dotychczasowy rekord świata 19,8 sek.), 240 cm w skoku wzwyż (dotychczasowy 228 cm), 18,30 m w trójskoku (dotychczasowy 17,39), 400 m w 42,5 sek. (dotychczasowy 43,4 sek.). Rekordy świata na 100, 200, 400 metrów oraz w trójskoku ustalone zostały dopiero na meksykańskiej olimpiadzie w tych samych warunkach, co rekord Beama.

W lekkiej atletyce dominowały reprezentanci Stanów Zjednoczonych zdobywając 15 złotych medali. Większość z nich wywalczyli czarnoskórzy reprezentanci USA. Bez nich Stany Zjednoczone przestałyby być potęgą światową.

* * *

Przy tej okazji wspomnijmy o głośnym proteście czarnoskórzych sportowców amerykańskich.

* * *

„Powiedziecie całemu światu, że jesteśmy już zmęczeni walką. Dlaczego Murzyń traktowani są w Stanach Zjednoczonych jak szczury? Teraz kiedy zwyciężyliśmy, biali ludzie w USA powiedzą, że to ich zasługa. Gdybyśmy przegrali odpowiedzialność spadłyby na nas“ — taką wypowiedź złożyli triumfatorzy biegu na 200 m Tommie Smith i John Carlos. Głośny protest sportowców murzyńskich którzy zademonstrowali w ten sposób przeciwko dyskryminacji rasowej prowadzonej przez USA obieli się głośnym echem w świecie zyskując poparcie pozostałych sportowców.

* * *

Igrzyska olimpijskie to oczywiście nie tylko lekka atletyka. To także kolarstwo, gry zespołowe, podnoszenie ciężarów, strzelanie, szermierka, jazda konna, żeglarstwo itp. Lekka atletyka cieszyła się największą sympatią miłośników sportu. Biorąc to pod uwagę oraz fakt, że właśnie przedstawiciele lekkiej atletyki mieli najtrudniejsze warunki startu, jej właściwie pozwoliłem sobie poświęcić tyle miejsc.

* * *

W rubryce sportowej w następnym numerze Żivota zamieścimy PEŁNA informację o udziale w XIX Igrzyskach Olimpijskich reprezentacji Polski i Czechosłowacji, które odniosły przeciez w Meksyku poważne sukcesy.

PAWEŁ DERESZ

PREČO SA
V
NAŠA OBEC
MENUJE
ZUBRICA?

Môj dedo rozprával, že v časoch, keď horná Orava bola ešte bez ľudu, lebo tu boli len veľkánske lesy plné divej zveri a dolu nad Váhom už stál Trenčiansky zámok, vtedajší pán vládol celým trenčianskym okresom a podobne i oravským okresom. Všetok ľud obývajúci tie okresy patril pánovi Trenčianského zámku, ktorí boli jeho poddaními. Pán mál s ľudom právo robiť čo chcel, mal tiež právo usmrtiť poddaného. Ed musel pre pána pracovať bezplatne v mizernom oblečení a kto sa len maličko previnil, bol priviazaný na dreš a mučený. Ostatná sa museli na takéto mučenie dívať, aby sa báli, a kto to nechcel, bol tiež mučený. Niektorým z tých poddaných, ktorí boli šikovní, podarilo sa ujsť pred trestom smrti, na hornú Oravu. Radšej chceli zahynúť od divej zveri alebo inej príhody, ako od mučenia svojho pána.

Najviac utekali mladoženici so svojimi mladými ženami a to preto, lebo bol zákonom podľa ktorého každá mladá žena musela prvú noc stráviť pri pánoni. Ak by to nebola splnila, hrozilo jej a mladoženichovi mučenie na dereši. Teda mnohé mladé ženy nechceli sa poddat hnusnému tyránu a radšej utekali aj s mladoženichmi do hôr. Takých utečencov bolo mnoho, šli s nádejou, že za pár rokov príde na pána boží trest a oni, že sa budú môcť vrátiť. Ale tak sa nestalo, boží trest trenčianskeho pána nestihol a mnohí poddaní zahynuli v horách od divej zveri. Pandúri sa báli ísť do hôr prenasledovať utečencov, lebo vedľa pušky ešte vtedy nemali a napadala ich nielen dívav zver, ale aj utečenci a to preto, aby ich nechytili a nezabili a po druhé preto, lebo potrebovali z pandúrov šaty a obuv pre svoje ženy.

A tak tí utečenci žili v horách, v lete sa živili lesnými plodinami a polovali na divú zver. Z kože si robili obleky na zimu i obuv, mäso sušili, aby mali čo jesť v zime. Páni a pandúri volali utečencov zbojníkmi.

Tak teda sa ľud týchto utečencov rozrástol v horách, hoci príroda bola pre nich krutá, ale ich aj bránila pred pandúrmami. Ľudia boli zdraví a veľmi šikovní i silní. Začali si stavať malé osady a žili mnohé roky. Starší poumierali a mladým už neprišlo ani do hlavy, aby sa vrátili tam, odkiaľ ušli ich rodičia pred nemilosrdným pánom.

JÁN KOVALÍK

J. KRIŠÍK
KREMPACHY

Spišská pôda vznikla na vápennom základe. Preto je o niečo bohatšia na CaCO_3 ako pôda, ktorá vznikla na žulovom základe. Vápená pôda aj alkalicá a patrí k druhom tzv. teplej pôdy na rozdiel od žulovej pôdy, inac stúdenej. Pôda na Podhale tvorí oveľa hrubšiu vrstvu ako pôda pod Tatrami, avšak v porovnaní s pôdou nižinnou je plytká, kamenistá, mälo vhodná pre pestovanie. Dopestovať na nej môžeme jedine oves, ľan, zemiaky a jačmeň. Spiš, ktorý nás najviac zaujíma, má pôdu o niečo lepšiu, ako ostatné Podhale, avšak Krempachy pre výnimocný, skoro stopercentný nedostatok lesov, má pôdu, ktorá stále chudobnie, nakoľko rok-ročne vetry odnášajú jej najúrodnejšie čiastočky.

Podľa pôdy stváruje sa rolnictvo. Neužitočnosť pôdy na Podhale a Spiši najlepšie ukazuje kvalifikácia pôdy do tried. Napríklad najlepšia pôda Nowo-

V
PREČO SA
V
NAŠA OBEC
MENUJE
ZUBRICA?

KRAJAN VENDELÍN STERCULA Z LIPNICE WIELKEJ NA ORAVE NAPÍSAL PRE NÁS ČASOPIS SPOMIENKY Z FINÁLOVEHO OBDOBIA POSLEDNEJ VOJNY A O OBDOBÍ POVOJNOVOM. JEHO NÁMAHA MÁ ZA UCEL, PODĽA SLOV AUTORA, „PÍSAT O TOM ČO STARŠÍ ĽUDIA, KTORÍ TIE DNI PREŽILÍ, UŽ ZABÚDAJU A MLADÍ O TOM NEVEDIA, LEBO TO NEZAŽILI.“

PRÁVE PRETO JE DÔLEŽITÉ NAJMA PRE MLADÝCH, ABY SA O TOM PÍSALO, LEBO O PÁR ROKOV MLADŠIE POKOLENIE ANI NEBUDA VEDIEŤ, ŽE LIPNICA NIEČO ZAŽILA A BOLA SKUTOČNE VEĽMI ZNÍČENÁ. VED DNES JE TAK ZNOVUVSTÁVANÁ, ŽE VOJNOVÉ SKODY ANI NIKTO NEPOZNA.

RADI UVEREŇUJEME TIETO SPOMIENKY NA STRÁNKACH ŽIVOTA.

FRONT V MALEJ LIPNICI

Pri kostole bol front, ktorý cíval už od krivánskych lesov. Ruská frontová linia bola vzdialena od kostola asi jeden kilometer alebo aj viac. Naďastie, tu sa Nemci ani raz neodvážili pretrhnúť ruskú líniu, ako to urobili v murovanici alebo v Przywarówke a tu ako by ich nejaká neviditeľná sila odstrašila. Nemci tiež mali možnosť dostať sa ku kostolu cestou, ktorá sa tiahne od kostola pri krivánskych lesoch do Rapčí. Šťastie, že kostol ostal celý a neporušený, aj gázdovské domy pri ňom. Tu mal úrad lipnický starosta Slezák, úrad bol pri kostole. Bol tam aj ruský štáb v ktorom úradoval plukovník.

Každý týždeň starosta tipoval gázdov, ktorí majú dať kravy ruským vojskám na mäso, že budú mať za tie kravy zaplatené. Po druhé starosta musel dávať chlapov kopať bunkre. Bolo to veľmi nebezpečné, lebo kym chlap vykopal v zemi dajakú dieru, aby sa v nej skryl, bolo aj tak, že to Nemci spozorovali a tak strieľali z guľometov, že vrcholce smrekov leteli na zem a chlapí ledva živi sa vracali domov. Niektorí boli aj ranení, ale kopať museli lebo vojsko je vojsko.

Jeden raz tak kopú tie bunkre tí naši chlapí na ruskej frontovej líniu, bolo to večer, asi kilometer od domov. Počasie bolo veľmi špatné, snežilo a vietor len tak pohvídzoval, a bol tak studený, že to nebolo možné vydržať vonku. Snehom fúkalo, že na oči nebolelo vidieť. Kopali len popamäti. Práve dokopávali, keď kdesi neďaleko počuli volanie ruských vojakov. Potom sa ukázalo, že zablúdil nemecký kuchár, ktorý viezol jedlo nemeckým vojakom koňmi na saniach. No ale tento večer ľahko bolo poblúdiť, lebo veľmi metalo snehom. A čo sa potom nasmiali z toho nemeckého kuchára. Rusí vojaci ho zajali a priviedli do dediny so všetkým, s koňmi a jedlom.

Bolo i tak, že sa i ruskí vojaci pomýlili, lebo keď íšli niekedy podvečer

z frontu do dediny, aby si odpočinuli, alebo aby ich vymenili, a keď prichádzali k dedine, omylem ich postrelali tie patrole, čo hliadkovali v dedine, a Ľahko sa mohli pomýliť, lebo mali také isté biele kombinézy ako Nemci. Takých príkladov bolo veľa.

Stalo sa však, že opravdu chytili nemeckú hliadku v noci. Totiž cestou cez dedinu íšli dva nemeckí vojaci, preoblečení do ruských dôstojníckych uniform. Ale ruská hliadka ich nejak zbadala, vedeli že sú to Nemci, zajali ich a priviedli do štábu, k tomu plukovníkovi, ktorý ich prísnie vyšetroval nemecký, lebo vedel nemecký. Museli mu všetko povedať i priznať sa k všetkému. Priznali sa i k tomu, že podkladali perá a hodinky, ktorími sa poranili niekoľkí ruskí vojaci. A na koniec sa vážne priznali, že založili nejakú minu pri tom dome, v ktorom bol štáb. Museli ísť ihneď ukázať, kde minu položili. A skutočne chceli vyhodiť ten dom, ale sa im naďastie nepodarilo a museli za to drahou zaplatiť, lebo plukovník bol na Nemcov krutý.

Jedného rána na úsvite, priebežel k nemu jeden ruský dôstojník a hľásil, že ledva stačil ujsť živý z frontovej línie a jeho vojská Nemci rozbili, keď ich znenazdajky obklúčili v noci. Plukovník to veľmi nahnevalo, tak mu nádaval, že až strach bolo počúvať. Museli dostať svoje, lebo von vyšiel bledý ako stena a nadával, že plukovník je zlý ako peklo. Všetko to vravel, keď šiel hore cestou.

Krivánske hory len tak rachotili streľbou za dedinou a niekedy bolo počúť aj strašný krik ranených vojakov končiacich svoje mladé životy vo veľkých bolestiach a ranách. Tie lipnické polia sú skropené krvou ľudu všeliačkých národností: Rusov, Ukrajincov, Poliakov, Francúzov. Pohynuli tu tisíce ľudu, ktorých rodiny nevedia o nich. Boli pochovaní v murovanici, pri ceste i pri kostole.

PÔDA

tarskej kotliny (Krempechy a Frydman) je započítaná len do III. klasifikácie triedy, ostatné hlinité pôdy do IV. triedy a kamenisté do V. triedy. Tak teda vypadá klasifikácia pôdy v Krempechach, poznamenaná vám, že podľa správy oblastného agronóma, trielenie nezodpovedá skutočnému stavu a v naj-

časnej klasifikácii do III. triedy je začítané skoro 19,1 ha, v novej klasifikácii III. triedu všobec nemáme.

V Krempechach je 994,69 ha pôdy.

Ako vidíme z tabuľky, väčšina pôdy je zaradená do V. triedy. Nie sú to podmienky priaznivé pre rolníctvo. Vhodnejší by bol chov dobytka a pol-

Pomenovanie	celkový povrch v ha	trieda -				
		III.	IV.	V.	VI.	poznámky
Orná pôda	678,44	19,09	279,10	380,25	—	Pôdy I. a II. triedy niesú
Pastviny	94,21	—	57,47	27,87	8,87	
Lúky	72,09	—	32,67	39,42	—	
Lesy	81,92			nie sú údaje		
Uhory	68,03	—	—	—	68,03	
Spolu	994,69	19,09	369,21	447,84	76,90	

bližšom čase má byť prevedená nová klasifikácia. Faktický stav je horší, ako doteraz platná klasifikácia. V sú-

nohospodárstvo malo by sa preorientovať na chov. Súčasne pozorujeme už snahy v tomto smere.

POL'NOHOSPODÁRSKE OTÁZKY

PRED ZIMNÝM ŠKOLENÍM

Už tradične v jesenno-zimnom období usporadúva sa na vidiek poľnohospodárske školenia. Efekty školenia závisia od kvality pripravovaných prednášok a samozrejme od úrovne prednášateľa.

Na jednej schôdze v Limanovskom okrese, počas diskusie o poľnohospodárskom školení, obecný agronóm povedal: „Učme sa vyrábať veľa a lacno“. Zapáčilo sa mi toto prevolanie. Je pravda, že znie trošku heslovite, ale je to len zdanie. Ak by vidiek nedostával okrem toho nutné potrebné prostriedky pre výrobu, vtedy skutočne prevolanie agronóma nemalo by praktický zmysel. Poľnohospodárstvo z roka na rok dostáva väčšiu pomoc. Formy tejto pomoci sú rôznorečné a pri ich základoch leží ekonomický výpočet. Stúpajú dodávky umelých hnojív alebo vieme, že každý kilogram umelých hnojív v čistom zložení známená dodatočných 4-7 kg obilia. Úspešne je realizovaný semenársky plán, lebo chceme siahnuť dobre, kvaliifikané zrno. Výrobne úvery, agronomická pomoc atď., sú tiež formami konkrétnej pomoci štátu. Cenová politika je taká, aby ceny za výrobky boli pre rolníkov — výrobcov výnosné.

A poľnohospodárske školenie? Stát na tento účel vynakladá značné prostriedky, lebo považuje školenie za veľmi dôležitý činiteľ v poľnohospodárskej výrobe. Súčasne ide o to, aby si rolníci zo školenia odnesli čo najviac praktických a teoretických vedomostí. Školenie treba tiež zdokonaľovať.

Pred necelým rokom vypočul som si prednášku obecného agrónoma o rentabilite chovu. Prednášku začal takýmto príkladom, ktorý samozrejme ilustroval čislami. Liter mlieka od kravy, ktorá denne dáva 15 litrov, krmenej už v novembri märym senom, ale za to s hojným pridavkom vysokoobsažných, krmív stojí chovateľa toľko a toľko... Kolko však bude stat ten istý liter mlieka od kravy, ktorá dokonca neskoro na jeseň priviazala ku kolíku žerie šťavnaté zelené krmiviny a dáva tiež 15 litrov mlieka?

Prednášateľ udáva výpočty, pozicie činnosti a celkový výsledok dokázal, že v druhom pripade, krava vypásaná na vlncom bôbe prináša čistý zisk pri menšej pracovnej námahe väčší asi o 63 gr. za každý liter mlieka. Počiatocne mňa nudili tieto výpočty, ktoré viedol agrónom, a neveľmi som chápal na čomu vlastne sú. Keď však skončil výpočty, agrónom-prednášateľ zrekapituloval: „Ako vidíte — vypláca sa siah vedľajšie plodiny.“

V prestavke rozprával som sa s agrónomom a chválil som ho za zaujímavú prednášku. Odpovedal: „O si vlastne myslíte, že rolníci nepočítajú? Môžem povedať, že dobre počítajú a správne kalkulujú.“

Súhlasil som, že sú rolníci, ktorí počítajú, a sú iní, ktorí veľmi dobre kalkulujú, ale mnohí majú s tým fašti, hoci počítajú všetci. Zo zisku

každý rolník musí zaplatiť daň, musí mať peniaze na opravu strojov a hospodárskych stavieb, na nákup hnojív, pre rodinu atď. Ale súčasne položil som si otázku: keď všetci tak počítajú a kalkulujú, prečo vedľa dobrého gazdovstva sú aj zlé napriek tomu, že výrobne podmienky sú také isté. Prečo u jedného rolníka piesočnaté pole je obsiate šťavnatým, sladkým vlčím bôbom a 4 strakaté, pekné krávičky uviazané ku kolíkom jedia šťavnaté krmivo, a u druhého suseda dve „chúdata“ bučia na zadanom pasienku?

Domnievam sa, odpovedal som agrónomovi, že hoci všetci počítajú, úroveň týchto výpočtov nie je podobný. Je to podmienené stupňom ovládania poľnohospodárskej vedy Nemyselem som na to, — odpovedal agrónom. To vravíte len preto, že ste skromný, — dodal som.

Nadišlo obdobie jesenno-zimného školenia, obdobie rozhovorov s výrobcomi. Je preto nutné, aby účastníci školenia požadovali nielen dobrých prednášateľov a pekných prednášok, ale aby na prednáškach hlásané tézy boli zdôvodnené kritériami rentability. Mnohí rolníci totiž práve najlepšie chápou. V tom spočívala aj hodnota prednášky, ktorú som spomenul na začiatku. Nakoniec účastníci kurzu hodnotili ju tak isto, ako aj ja.

Rolník prijme každú novinku, či z oblasti agrotechniky, či zmeny v struktúre pestovania či v chove dobytka, ak sa mu to bude vyplácať.

Preto aj vedúci školenia mali by do prednášok na rôzne témy, zahrňovať aj rôzne elementy, ktoré rolník často neberie do úvahy vo svojej výrobnej praxi. Takýmto elementom môžu byť napr. náklady spojené s obhospodárením lúky, ktorá si nevyžaduje melioráciu. Ak už hnojiť, tak koľko a ake to bude prinášať ekonomické efekty. Takým elementom môže tiež byť skorší termín zberu tráv, d'atelín a iných rastlín na seno. Aké straty spôsobuje nedodržiavanie rolníkmi agronomických lehot, tak pri siati, ako aj pri žatve?

Elementov, ktorími je nutné obhaciať poznamky pre prednášku je veľa. Je nemožné vymenovať všetkých.

Ide totiž o to, aby počas týchto rozhovorov s rolníkmi v zime o spôsoboch ďalšieho pozdvihovania poľnohospodárskej výroby v súhlase s uzneseniami V. zjazdu strany boli spájane záujmy celého nášho národnohospodárstva so záujmami každého rolníka. A dosiahneme to vtedy, ak školenie bude tematicky spojené s výrobňami podmienkami rolníkov, účastníkov zimného školenia, ak v priebehu rozhovorov budú odstránené pomocou odborníkov — prednášateľov, pochybnosti, ktoré mnohých našich rolníkov fahajú späť, namiesto toho aby ich približovali k úrovni tých najlepších v dedine či obci.

(d. per.)

URÝCHLENÁ „VÝROBA“ PRSTI

Rolníci vedia čo je to prst v pôde. Avšak jej zásoby v úrodnej pôde sa znižujú a sú dopĺňované, samozrejme nie v tak veľkom merítku ako sa žiadá, požatevnými pozostatkami, čiastočne tiež hnojením organickými hnojivami. Preto aj maštaľný hnoj, často nesprávne uskladnený v mnohých sedliackých gazdovstvách, má obrovskú hodnotu pre vytváranie prsti.

Musíme však pamätať, že prirodzené vytváranie prsti v pôde je pomerne dlhým procesom, nakoľko je potrebný čas pre rozklad organickej hmoty. Avšak dnes sklarne, kvetináči, ako aj špeciálne pestované rastliny v rolnictve potrebujú stále hnojenie hotovou prstou. Dodávajú ju komposty, ale ich výroba je obmedzená množstvom jestvujúcich surovín.

Vedci a praktici dlhé roky hľadali možnosti

zvýšenia „výroby“ prsti. Viedensky vedec dr. Holzinger spoločne s fincami využíval metódou rýchlej premeny odpadov lesného priemyslu na prst, hlavne kôry a

baktériového preparátu, ktorý sa naočkuje do mletej kôry a drobných halúzok. Účinkom týchto baktérií suroviny sa rýchle menia na prst, ktorá obsahuje viac ako 80% organických substancií a neselých 20% minerálnych zložiek. Tento výrobok, ako prst sa predáva odberateľom vo vreciach a môže byť použitý priamo ako prmesok k pôde v skleníkoch alebo vonku, no prípade k výrobe kompostov, urýchľujúci rozklad použitých súčiastok. Masovu „výrobu“ tohto druhu prsti začali už vo Francúzsku, súmožrejme na základe licencie. Menuje sa „Humusace“. Výborne prešla skúškou pri pestovaní mnohých rastlín a okrem toho veľkou zásluhou vedcov je, že prst tohto druhu neobsahuje semeňa buriny, choroboplodných zárodkov, vajíčka hmyzu a hnilobných baktérií.

Novinky Skúsenosti

drobných halúzok. Tiež odpady sa obyčajne neužitočne marnia v lese. V niektorých krajinách, najmä škandinávskych či vo Fínsku — počítajú desiatky miliónov štvorcovcov metrov.

Metóda dr. Holzinger-va spočíva v príprave

PREPARÁT PROTI PÁSAVKE ZEMIAKOVEJ

Pliaga pášavky spôsobila, že v mnohých krajinách zemiaky patria k drahším potravinám. Preto sa hľadá aj učinnejšie metódy boja s týmto škodcom. Učinnu metódou boja s pášavkou vypracovali ukrajinskí etmológovia. Vedci proti tomuto hmyzu použili jeden druh

patogenických búb. Zemiacové plantáže na ktoré záučtočila pášavka sa poprašuje vodným roztokom tejto huby, absolútne neškodnej pre človeka. Na 1 hektár je potrebné len kilogram tohto preparátu.

Zárodky, ktorých učinnosť trvá 36 hodín, ničia buňky pášavky.

Nažive ostáva len stotina hmyzu. Zachránené pášavky veľmi fažko znášajú zimu a nasledujúci jar zemiacové poľa sú praktický bez škodcov.

V Sovietskom zväze už začala priemyselná výroba tohto preparátu, samozrejme zatiaľ len pokusná. (per.)

ROL'NÍCKY KALENDÁR

DECEMBER

V decembri ak máme trochu volné času môžeme začať využívanie hnoja do poľa, kde ho ukladame do kopčekov.

Keď začne pršať, musíme si zistif, či voda nevytvára mláky na poliach obsiatých oziminami. Ak áno — robíme kanáliky, aby voda mohla stieť do priekop.

Z času na čas zistujeme, ako je teplota v kopcoch so zemiakmi. Ak teplota stupne na viac ako +5°C — musíme kopce vetrať. Semena obilia a iných rastlín určené na siano musíme prehadzovať, aby sa nezahriali. Skladovanie semien strukovín je oveľa obľažnejšie ako skladovanie obilnín. Semená strukovín obsahujú veľa bielkovín a niektoré aj pomerne veľa tukov, následkom čoho sú citlivé na podmienky skladovania.

Koncom decembra ovoce stromy bielime väpnom, aby sme ich zabezpečili pred vznikom pliesne v puklinách. V záhradach opravujeme ohrady. Mladé stromčeky mažeme zapáčajúcimi prostriedkami.

Ak je zima tuhá, nezabúdajme na prikrmanie vtákov, ktorí sú našimi spojencami v boji proti škodlivému hmyzu.

Snažme sa na stromoch (nie ovocných) vyviesť domčeky pre vtákov.

V decembri mali by sme si vypočítať s konečnou platnosťou koľko umelých hnojív potrebujeme pre jarné siati. Nezabúdajme, že v nasledujúcich mesiacoch už nebudú platiť znížené ceny na hnojivá.

Dobytok mali by sme krmieť vho-

dne zostavenými dávkami význych krmív. Kravu krmíme dyakrát denne, ráno a popoludni. Zakaždým mali by sme dávať polovicu dennej dávky vysokohodnotných krmív, šťavnatých krmív a sena; na noc dávame ešte slamu. Po každom krmení musíme kravu napojiť. Teplá určená na chov mali by sme zvážiť tri dni po narodení a potom zisťovať váhu každý mesiac.

Priemerný denný prírastok jahodníčiek červeno-poľskej rasy mal by činiť 600 g a býkov 800 g. Dobytok a najmä mladý, mali by sme každý deň vypúšťať na vzduch. Každodenné čistenie dobytka je tak isto nutné, ako stále, rovnomerne a dostatočné krmenie.

V chlievoch mali by sme udržiať teplotu 12 — 14°C. V studených chlievoch ošipane zužitkujú príliš veľa kalórií na zohriatie vlastného tela. Dôležité je, aby ošipane mali v chlievoch dosťaďok podstielky a aby boli vyháňané na výbeh.

Po ukončení fažkých jesenných práce musíme pomaly znižovať dávky krmenia koní.

Kone, ktoré pracujú mali by byť na ostro podkuté, aby sa nešmykali. Koneom a najmä žriebatám musíme zaistiť každodennú prechádzku na čerstvom vzduchu.

Miestnosti pre ovce musíme zabezpečiť pred prieavanom.

Keď krmíme silážou, vyberáme len toľko krmiva, koľko potrebujeme na jeden deň.

S. D.

20 DNÍ A 20 NOCÍ

Medium bounce

Už dradsat' dñi a dradsat' no-á ko-nám dl-hú pút', vo všetkých
dñi a dradsat' no-á ko-nám dl-hú pút', tri slová
obchodoch som prehral už každý kút', kde by malí, darček
láska chom ti, mi-ly, tisko pošep - nút', mán ta rada, veľmi
malý, kde by mi mohli to čo nemáš po-nük - nút', hiam, že máš
rada, na to už nikdy viacej nesmies za-bud - nút'. Nechcem mať
francúzsky lak na nechty a bledý ruž, z kašnī-ru dvoje šiat a texasky tieň
francúzsky lak na nechty a bledý ruž, tie ve-ci strati-li na cene u mňa
dávno už, tak si vravím, čum tí spravím, radost'
dávno už, list od teba, len pre seba, schovám
ne viem ta-ký bý - va kaž - dý muž. Fine Ak vieš, čum sa
si jak ta-liz-man dnes pod van - kú. Fine Ak vieš, čum sa
vo snach rády sú - žim, tak splň mi to,
ak máš ma rád. Tvoj sen poz - nat'
od - dár na tú žim, spl . ním všet - ko,
čo chceš si priat. Čo chceš si len priat. Už dradsat'
D.C. al Fine

HUDBA:
BRANISLAV HRONEC

SLOVÁ:
PETER BYSTRÍČAN

NEZABUDNÍ PREDPLATIŤ ŽIVOT

UROB

Aj keď žiarivka má životnosť aj trojnásobne väčšiu v porovnaní s obyčajnou žiarivkou, predsa len raz dosluží. Zvyčajne sa prepáli žeraviace vlákno už či na jednom konci alebo na obidvoch stranach žiarivky. Pokazený svetelný zdroj nahradíme novým, najmä vtedy, ak na svetelnom telesle, do ktorého sa žiarivka vkladá, nechceme nič meniť. Tam sú totiž vstavané súčiastky a prevedená taká inštalácia, ktorá slúži pre zapálenie dobrej žiarivky.

No žiarivka, ktorá nemá inú chybu, len prerušené vlákna, sa nemusí zahodiť. V určitom zapojení, ktoré uverejňujeme, môžeme ju používať ešte mnohé roky pri nezmenej intenzite svetla.

Ako sa presvedčíme, či žiarivka prestala svietiť len kvôli prerušeným žeraviacim vláknam? Jednoducho. Dva kolíky, vynevájúce z každého konca žiarivky, sú vnútři napojené na žeraviace vlákno.

Ak je vlákno neporušené, to nám prepradí obvodová skúšačka alebo ohrometer. Kolík 1 má byt v žiarivke cez vlákno vodivo spojený s kolíkom 2. Tú istú skúšku urobíme aj na druhom konci žiarivky. Ak je čo len jedno vlákno prerušené, žiarivka sa v obyčajnom svietidle nerozsvietí. A predsa takú žiarivku možno ešte plne využívať!

AKO JU ZAPOJÍME? — najprv spojíme obidva kolíky na jednej i druhej strane do skratu, teda spolu. Taktôľ nám vznikne na každej strane žiarivky iba jeden vývod. Obidva vývody spojíme potom cez trojwattový odpor R hodnoty 200 ohmov, dalej cez kondenzátor C hodnoty 1 mikrofarad (μF) skúšaný na 1500 voltov, a napokon cez zvonkové tlačidlo ZT, ktoré má dobrú izoláciu a „znesie“ 250 voltov. Ak toto pripojenie vykonáme, potom nám už zostáva iba zapojiť jeden koniec žiarivky cez tlmičku TL do sie-

te a druhý koniec žiarivky do siete cez normálny sieťový vypínač V.

AKO ZAPALUJEME takúto chybnu žiarivku po uvedenej úprave? Zapneme vypínač V a nato, vzápäť, na chvíľu stlačíme tlačidlo ZT. Zváženým napätiom z tlmičky TL a nábojom kondenzátora C vznikne pociaľový výboj, ktorý žiarivku zapáli. Zhasime ju tým, že ju vypneme vypínačom V.

Aby používanie žiarivky bol naozaj bezpečné, treba ju vedno so všetkými súčasťami (okrem vypínača) V a tlačidla ZT umiestiť do bezpečného izolovaného svietidla. Celkové doriešenie ponechávame fantázii tých, ktorí žiarivkové svietidlo budú adaptovať. Variácia pre jeho využitie je práve toľko, kolko je rozličných situácií podľa individuálnych potrieb. A práve tu je možnosť vytvoriť po estetickej stránke vknúne telesa, na ktoré dnes ešte výrobcovia zabúdajú...

Erno Lenčan

MLADÝM • MLADŠÍM • NAJMLADŠÍM

KOLIESKA

Dvom kolieskom sa zunovalo žif v starej kôlni. Raz ráno, keď slniečko presvecovalo cez škáry a šteklíky popod pazuchy, povedalo väčšie koliesko menšiemu:

— Už mám dosť vylíhovania v tejto starej kôlni. Pozriem sa trocha do sveta.
— Zober aj mňa, zaprosilo menšie koliesko.

— Podľ, ale musíš sa kotúľať tak rýchlo ako ja.

Kolieska otvorili dvere a vyšli na dvor. Dom bol prázdnny. Chlapci nedávno odišli do školy, mama a otec do práce. Len pes, priviazaný na retiazku, začal nespokojne breháť. Toho si však nevysímal, nemohol im teraz ubližiť. Vykočili sa cez otvorenú bráničku na ulicu, potom von do polí. Kotúľali sa hodinku, kotúľali sa dve, až stretli zajaca.

— Zajačik, zajačik, porad nám, povedalo väčšie koliesko, — chceli by sme sa vyškriabaf na vysokú horu a poobzerať sa po kraji.

— Musíte ísť rovno, — povedal zajačik, — pridete k veľkej hore a chodníčkom sa dostanete až na vrch.

— Dakujeme, — povedali kolieska a zajačik odbehol. Znova sa veselo rozkotúľali popri poliach, na ktorých orali traktory. Museli sa skrývať, aby ich nikto nezbadal. Odrazu sa pred nimi zjavila veľká hora. Úzučká cestička viedla k jej vrcholu.

— Už nevládzem, — zamodlikalo menšie koliesko v polovici cesty.

— Radšej si mohlo zostať v kôlni, — rozhnevalo sa väčšie koliesko, — iba mi zavadzias.

Nedávalo však pozor a zošmyklo sa do hlbokej rokle. Hneď sa prestalo hnevať na menšie koliesko a zaprosíkalo:

— Pomôž mi, koliesko, už nikdy sa nebudem na teba hnevať.

Menšie koliesko zobraho dlhú palicu, vstrelilo ju do rokle a vytiahlo väčšie koliesko. Malo z toho veľkú radosť a čoskoro boli kolieska na vrchol hory, tak rezko sa rozkotúľali. Pohľad nadol bol krásny. Videli pod sebou cesty, dedinky, polia, mestá a závody. Z komínov vystúpoval dym, ale ani zdáleka nie tak vysoko, ako stáli kolieska. Keď sa nakochali pohľadom na krajinu, spustili sa dolu. V hustom lese stretli medveďa.

— Ukáž nám cestu k rieke, — poprosili medveďa.

— Je to len kúsok týmto smerom, — ukázal medveď labou, — pred chvíľkou som z nej pil vodu.

A naozaj, rieka bola nedaleko. Napili sa vody poumývali prach z cest a ľahli si na brehu. O chvíľku už spali ako zarezané. Zobudil ich prudký dážď. Muselo už pršať dľho, lebo rieka sa rozvodnila, vystúpila z brehov a zialala ich.

— Pomôž mi, pomôž, — zakričalo menšie koliesko, — zapadlo som do blata, nemôžem sa odtiaľ dostať.

— Daj mi pokoj, — rozhnevalo sa väčšie koliesko, — stále iba nariekaš. Nebudem sa už s tebou kotúľať po svete, pomôž mi samo.

A odišlo. Kotúľalo sa, kotúľalo, najprv veselé, ale čím viacej sa približovala noc, tým mu bolo smutnejšie. Nemalo by som vrátiť po menšie koliesko? — myšlelo si. Zastalo na kraji cesty a rozmýšľalo. Slnko už malo každú chvíľu zapadnúť za horizont. Odrazu sa v diaľke zjavil bicykel. Približoval sa stále viac a viac, až nekoniec zastal vedľa väčšieho kolieska na okraji cesty. Zoskočil z neho chlapec a naprával sedlo.

— Dobrý večer, koliesko, — ozval sa známy hlas. Koliesko pri ceste sa poobzeralo a keď pozrelo na bicykel, strplo. Predné koliesko na bicykli bolo to menšie, ktoré zapadlo pri rieke do blata.

— Ako si sa dostalo na bicykel? — spýtao sa závisťovo väčšie koliesko.

— Janko ma vytiahol z blata a ja som sa mu ponúklo na bicykel, lebo predné koliesko mu chýbalo — povedalo menšie koliesko.

— Povedz Jankovi, nech aj mňa zoberie so sebou.

— Nie, — povedalo menšie koliesko, — kotúľaj sa po svete samo. Ja som ti predsa iba vždy zavadzalo.

Vtedy už Janko vyskočil na bicykel, rozkrútil pedále a o chvíľu zmizol za zákrutou. Noc bola na dosah ruky. Väčšie koliesko sa striaslo od chladu, stúlilo sa do priekopy a lútosťovo sa rozplakalo.

PETER JAROS

VIEŠ

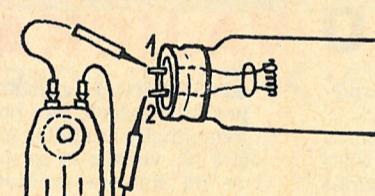
Koľko druhov zvierat žije na našej planeté?

Spolu ich je vyše 1 milióna druhov z toto:

stavovcov	vyše 63 000
cicavcov	asi 6 000
vtákov	asi 8 500
plazov	asi 6 000
obojživelníkov	asi 3 000
rýb	asi 25 000
hmyzu	asi 810 000
prvokov	asi 20 000

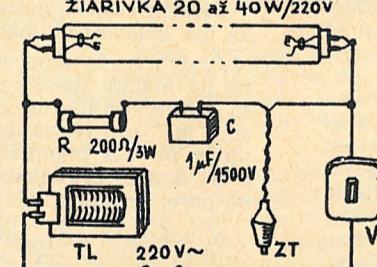
Najviac druhov zvierat žije v trópoch.

Vedci predpokladajú, že doposiaľ vymrelo okolo 10 000 druhov cicavcov.

Ako si overíme celistvosť vláken žiarivky.

ŽIARIVKA 20 až 40 W/220V

Úprava zapojenia žiarivky s prerušenými vláknenami.

JÁN KOSTRA

Prvák

Clovek je sprvu maličký a volajú ho DIETATKO. Tak mu je dobre, presládko, že by chcel zostať navýdycky v náruči svojej mamičky.

Dieťatko rastie na DIETA. Už nenosia ho v náruči. Samo sa púšťa do sveta okolo domu na skusy, len čo sa chodí nauči.

No nezostane navždy tak, lebo raz ráno v jeseni všetko sa zasa premení, keď stane v školskej predsiene už ako ŽIACKA a či ŽIAK.

I žiak je spravu maličký a volajú ho PRVÁCIK. No rastie. Nielen do výšky. I do hrdosti pri práci. Veď nosí domov jedničky.

Nie výdycky samé, pravdaže. Je mnoho rôznych písmeniek, jedno je ľahké, iné nie a CLOVEK fažko dokáže spraviť ich bez chýb na kráse.

Spod prstov lezie písmenko a padá, chúda, nechce stáť. Druhé sa pevne stavia v rad, lež vyšlo trochu na tenko. To tretie je už akurát.

Tak chodí prvák do školy... A predstavte si: rozlúška on abecedu do kúsku, kym dozrie hrášok na poli alebo hruška v halúzkach!

Chodí jak veľký do práce a veľké veci dokáže, ak má len trochu guráže. Kofko má rokov? Iba šesť. Prváčkej práci všetka česť!

Kalendár

SLNKA

východ	západ
6.hod.31.min.	16.hod.07.min.
6.hod.56.min.	15.hod.44.min.
MESIACA	
14.hod.57.min.	2.hod.01.min.
0.hod.05.min.	13.hod.50.min.

Plný mesiac 5. novembra
Posledná štvrt 13. novembra
Nový mesiac 20. novembra
Prvá štvrt 27. novembra

NOVEMBER

1 PIATOK Všetkých svätých	15 PIATOK Leopold, Albert
2 SOBOTA Bohdan	16 SOBOTA Edmund, Gertrúda
3 NEDEĽA Hubert, Sylvia	17 NEDEĽA Gregor
4 PONDELOK Karol	18 PONDELOK Roman
5 UTOROK Alžbeta, Slavomír	19 UTOROK Alžbeta
6 STREDA Leonard, Felix	20 STREDA Félix
7 STVRTOK Anton	21 STVRTOK Konrad
8 PIATOK Severin, Viktor	22 PIATOK Cecília, Marek
9 SOBOTA Teodor	23 SOBOTA Klement
10 NEDEĽA Ondrej, Ludomír	24 NEDEĽA Ján, Flóra
11 PONDELOK Martin	25 PONDELOK Katarína
12 UTOROK Vítold, Regina	26 UTOROK Konrad, Silvester
13 STREDA Stanislav	27 STREDA Valerian
14 STVRTOK Vavrinec	28 STVRTOK Gregor
	29 PIATOK Blažej
	30 SOBOTA Ondrej

ZASMĚJ SE

Dvě mladé Francouzsky, cestující autostopem, se zdržely ve starém zámku. Majitel, starý markýz, je pozval na večeři, při níž, hovořil o svém mládí.

— Když mi bylo dvacet let, můj otec mne za trest zamčel ve sklepení tohoto zámku přes celý rok.

— A copak jste to provedl? — ptala se děvčata.

— Zabil jste snad někoho?

— Ne, naopak.

Nešikovný střelec si stěžuje příteli:
— Já mám smílu. Kdykolи netrafím, je to zajice, a když trefím, je to soused.

Dva mladí lidé se setkali na ulici:
— Tak tě tedy tvá milá opustila, když se dověděla, že jsi synem boháče?
— Ano, je nyní mou macochou.

Dva větřelci z Marsu přistáli na Zemi a jdou ulicí města, vidí na střechách televizní antény:
— Podívej se, děvčata!

HUMOR

RADY • PORADY • RADY • PORADY • RADY

NAJWAŻNIEJSZE RODZAJE POZYWIENIA CHORYCH ZWIERZĄT

Konie — głównym pożywieniem chorych koni jest dobre, aromatyczne, nie zlezałe siano łąkowe oraz siano z koniczyną i lucerny. Nie wolno nigdy koniom podawać siana zbyt świeżeego, jeszcze nie wy- poconego, lub też zbyt starego, zleżącego stwardnia- lęgo i zanieczyszczonego. Słoma, szczególnie owsiana, stosowana jest raczej w żywieniu koni jako pa- saża objętościowa. Owies podaje się w całości albo śrutowany lub gnieciony, lub też zwilżony. Wszelkie zielonki są doskonałą pa- sazą. Nie mogą one jednak zawierać koniczyny czerwonej lub tylko małe jej ilości, gdyż może spowodo- wać morzyiska. Podaje się także koniom parzone i osolone pszenne i żytnie otręby, buraki pastewne, marchew i surowe ziem- niaki w małych ilościach. Smaczne i regulujące ape-

ty są buraki, ziemniaki i pasze zielone (młoda tra- wa, koniczyna) lecz pasze z powodu dużej zawartości wody winny być pod- dawane tylko w małych ilościach. Niekiedy chorym koniom podaje się mleko, cukier i chleb, ale także w niewielkich ilościach. W wypadkach konieczności odciążenia żołądka i jelit nie jest wskazane podawa- nie wszelkiego rodzaju twardych pasz. W takich przypadkach podaje się papki z maką lub otrębą, świeże zielonki z wyjątkiem koniczyny. W razie zaburzeń w trawieniu po- daje się kleiki z otrębą, gniecionego owsa. Owies natomiast jest niewskazany przy zaburzeniach w tra- wieniu połączonych z go- rączką. Wtedy najlepiej podawać rośliny aromatyczne i siano, które jest dobrze trawnione. Sieczka ze świe- żej nie młodej słomy owsianej przewyższa wartość ziarno owsa, zapobiega zbyt łapczywemu zjadaniu pożywienia i związańemu z tym niedostatecznemu żu- ciu. Koni chorych nie nale- źy poić obficie, a zwilżać- ca na krótko przed jedze- niem, przy czym podaje się tylko wodę wystałą.

Žrebięta — podstawo- wym pożywieniem w okre- sie ssania jest mleko mat- ki. W ostatnich dniach pierwszego miesiąca życia należy zacząć przyzwycza- jać žrebięta do żywienia mieszkankami pasz łatwo strawnymi. Starszym źre- biętom można dodawać do paszy kredę mieloną i sól.

Krowy, owce — najlep- szym pożywieniem dla chro- rych przeżuwaczy jest słod- kie siano. Nie może ono jednak być zbyt świeże, nie wypocone. Gorsze jest już siano z potrawy. Rów- nież dobra jest słoma owsiana, różnego rodzaju pa- sze zielone, ziemniaki i bu- raki pastewne surowe lub gotowane oraz owies śru- towany. Jako napój najle- piej jest podawać chorym ciepłe poidła z otrębą, maką owsianej lub śrutowanego owsa i jeczmienia. Pasze obfitujące w wodę, jak bu- raki, ziemniaki stosuje się w dużych ilościach szczególnie w przypadkach zat- kania księg lub zasypania treści w żwaczu, czepcu lub księgach. Zimną wodą można poić tylko wtedy, gdy zwierzęta są do tego przyzwyczajone. Zdrowie młodzieży i osesków prze- żuwaczy uzależnione jest od żywienia karmiącej sa-

micy. Jeżeli występują za- burzenia w trawieniu u sa- mic, to wówczas zbyt obficie żywionym samicom zmniejsza się dawka dzien- nej albo też wyłącza z nich lub ogranicza ilość poda- wanych zielonek. Karmią- cym samicom wskazane jest dodawanie dobrego śrutowanego lub gniecione- go owsa. W przypadku za- kańowej choroby matki lub schorzenia wymienia trzeba spośród zdrowych samic tego samego gatunku wy- brać inną dobrą karmicielkę. Mleko, którym żywi się lub dożywia chore oseski, należy uprzednio przego- tować albo też podawać przez pierwsze kilka dni mleko formalinowane, na 1 litr mleka 0,03% formalu albo 1 łyżkę wody wapiennej.

Swinie — chorym sztu- kom, zwłaszcza przy zabur-zeniach w czynności prze- wodu pokarmowego dobrze jest podawać różne kleiki, papki, odciągane mleko, serwatkę. Dobrą paszą dla chorych jest śrutowany owies oraz parowane ziem- niaki. Dalszymi cennymi i pełnowartościowymi pasza- mi dla świń są wszelkiego odzaju drobno siekane zie- lonki.

HENRYK MĄCZKA

koszt, jak i z urzędu, na koszt Państwa.

Postępowanie scalenie- we i wymienne przepro- wadza organ prezydium powiatowej rady narodowej właściwy do spraw rolnych. Jako społeczny organ opiniodawczy i dorad- czny ustawa przewiduje w przypadkach, gdy liczba uczestników scalania prze- kraca dziesięć osób, „ra- dę uczestników scalania”, wybieraną przez ogół uczestników. Rada ta działa w imieniu uczestników scalania we wszystkich sprawach wyłaniających się przy scalaniu.

Każdy uczestnik scalania albo wymiany, a więc zar- równo właściciel jak i sa- moistny posiadacz gruntów — otrzymuje w zamian za grunty posiadane przed scalaniem lub wymianą grunty w zasadzie o różnej wartości szacunkowej. W postępowaniu scale- niowym wyodrębnia się grunty niezbędne na cele miejscowości użyteczności publicznej oraz pod ulice i drogi wiejskie. Powyższe grunty przechodzą na własność Państwa bez od- skodowania a zarząd nad nimi przechodzi na organy prezydiów gromadzkich rad narodowych.

Scalanie gruntów prze- prowadza się zarówno na uchwalony przez co naj- mniej połowę zaintereso- wanych rolników i na ich strzeżenia złożone przez za- interesowanych w ciągu 14 dni od daty okazania podlegają rozpatrzeniu przez powołaną w tym ce-

lu komisję (skład jej tryb powołania będzie określony przez rozporządze- nie Ministra Rolnictwa).

Decyzję o zatwierdzeniu projektu scalania lub wymiany gruntów wydaje prezydium powiatowej ra- dy narodowej.

Decyzja ta jest ostateczna i stanowi ona tytuł do ujawnienia nowego stanu własności w księgach wie- czystych. Decyzja ta nie przysadza jednak tytułu własności.

Ustawa ustala, że uczest- nicy scalania mogą sami większością głosów okre- ślić zasady szacunku po- równawczego gruntów pod- danych scalaniu lub uznać te grunty za równowarte. Zasada ta jednak nie ma zastosowania gdy w skład obszaru scalania wchodzą grunty należące do jedno- stek gospodarki uspołecznionej, a organ przeprowa- dzający scalanie uzna że szacunek ten jest sprzecznym z interesem tych jednostek.

Ustawa nie dotyczy sca- lania i wymiany lasów i gruntów leśnych.

WITOLD FERFET

PRAWNIK

USTAWY ROLNE Z 24 STYCZNIA 1968 R.

W dniu 24 stycznia 1968 r. zostały uchwalone 3 nowe ustawy, których celem jest zapewnienie dalszego wzrostu produkcji rolnej, poprzez stworzenie ku temu odpowiednich przesłanek prawnych. Są to ustawy a) o scalaniu i wymianie gruntów b) o przymusowym wykupie nieruchomości wchodzących w skład gospodarstw rolnych c) o rentach i innych świadczeniach dla rolników przekazujących nieruchomości rolne na własność Państwa.

I. USTAWA O SCALANIU I WYMIANIE GRUNTÓW

Scalaniu podlegają grunty rozdrobnione znajdują- cie się w szachownicy, oraz nadmiernie zwężone lub wydłużone lub też wreszcie

w kraju roczna przyjmują urzędy pocztowe oraz listonosze i centrala kolportażu prasy i wydawnictw „RUCH” — DO 10 GRUDNIA 1968 ROKU. PRENUMERATE PÓŁROCZNA LUB KWARTALNA MOŻNA ZAMAWIAĆ NA 15 DNI PRZED ROZPOCZĘCIEM KAŻDEGO KWARTALU

DO ZA GRANICY (W TYM I DO CSSR) MOŻNA ZAMAWIAĆ W TYCH SAMYCH TERMINACH CO PRENUMERATE KRAJOWĄ Z TYM, ŻE CENA TEJ PRENUMERATY NA ROK WYNOSI 16.80 NA PÓŁROCZE 8.40 A NA KWARTAL 4.20

PREDPLATNÉ V ČESKOSLOVENSKU PRIJIMA: POSTOVNÍ NOVINOVÁ SLUŽBA — DOVOZ TISKU, VINOHRADSKÁ 46, PRAHA 2, VINOHRADY. INDEXOVÉ ČISLO ŽIVOTA JE 36650 A PREDPLATNÉ NA JEDEN ROK ČINÍ 24,60 KČS.

NEUMÍTE SI PORADIT S RŮZNÝMI POTÍŽMI A ROZČILUJÍCÍMI VÁS ZÁLEŽITOSTMI? NAPISTE NAM NA ADRESU: REDAKCE „ŽIVOT“ WARSZAWA, AL. JEROZOLIMSKIE 37, I. p. ODPOVÍME VÁM A PORADÍME NA STRÁNKÁCH NASEHO ČASOPISU A V DOPISECH.

ŽIVOT

CZASOPISMO SPOŁECZNO-KULTURALNE

Organ Towarzystwa Kulturalnego Czechów i Słowaków w Polsce. Ukazuje się około 15 ka- żdego miesiąca. Redaguje Kolegium w składzie: František Bednářík, Augustyn Bryja, Adam Chalupec (redaktor naczelny), Vladimír Hess, Marian Kaškiewicz (zastępca redaktora naczel- nego), Ignác Nižník, Ján Ondica, Jerzy Zagórski.

Korekta stylistyczna i ortograficzna jęz. czeskiego — Valerie Wojnarowska. Korekta sty- listyczna i ortograficzna jęz. słowackiego — Jan Gryglak. Krystyna Tomczuk (red. techniczny).

Nadesłanych rękopisów, fotografii i rysunków redakcja nie zwraca. Wydawca: Wydawni- cwo „WSPÓŁCZESNE” RSW „PRASA”, Warszawa, ul. Wiejska 12, tel. 28-24-41.

ADRES REDAKCJI: WARSZAWA, AL. JEROZOLIMSKIE 37. TEL.: 21-15-41. 28-22-81.

Prenumeratę na kraj, roczną i kwartalaną dla czytelników indywidualnych przyjmują urzędy pocztowe oraz listonosze. Czytelnicy indywidualni mogą dokonywać wpłaty również na konto PKO nr. 1-6-1000 20 — Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw „Ruch” Warszawa, ul. Wronia 23. Wszystkie instytucje państowe i społeczne mogą zamawiać prenumeratę wyłącznie za pośrednictwem Oddziałów i Delegatur „Ruch”. Ceny prenumerat: kwart: 3 zł., pół- roczna: 6 zł., roczna: 12 zł. Prenumerata ze zleceniem wysyłki za granicę, która jest o 40 proc. droższa od krajowej, przyjmuje Biuro Kolportażu Wydawnictw Zagranicznych „Ruch” Warszawa, ul. Wronia 23, nr konta PKO 6-100024 na tel. 20-48-88. Egzemplarze umerów zde- aktualizowanych można nabyc w Punkcie Wysyłkowym Prasy Archiwnej „Ruch”, Warszawa, ul. Nowomiejska 15/17, konto Nr 114-6-70041 VII O/M Warszawa.

Oddano do sklepu 15.X.68 r. Numer zamknięto 30.X.68 r. Druk. Prasowe Zakłady Graficzne RSW „Prasa”, Warszawa, ul. Smolna 10. Zam. 1625.

HONBA ZA NEMECKÝMI TAJNÝMI ZBRAŇAMI

Koncom vojny sa rozohral velký boj o výsledky práce nemeckých vedcov, ktorí vytvorili Hitlerovi zbraň V-1 a V-2, ktorá rozbila pojmy tradičnej stratégie a bola predobrazom budúcich vojen. Prinášame stručný opis tohto dramatického boja, ktorého sa zúčastnili príslušníci poľského podzemného hnutia a ktorí prenikli k samičemu srdcu hitlerovskej raketcovej základne v Peenemünde na ostrove Uznam v Stetinku.

Bol 13. júl 1944.

Ten deň Anglicko prežívalo stráživý šok. Nad Londýnom sa objavili īmaví, doteraz neznáme predmety. Leteli rýchlosťou asi 600 km/hod. a tiahali za sebou ohňivú chvost ako komety. Boli to rakety V-1 bez pilotov, druh litajúcej bomby s 1000 kilogramovou výbušnou náložou a mechanizmom nariadeným na určitý cieľ. Počas letu prenikavý zvuk, ktorý vydávali motory pôsobili Šokujúco na psychiku ľudí. Keď sa blížili k cieľu motory malki a hasol ohňivý chvost. Štrela klesala, o chvíli zaznievala mohutná explózia.

Tento deň na Londýn dopadli stovky V-1. Trhali sa v husto obývaných centrálnych štvrtach a na

predmetoch, bývali domy, zabíjali ľudí... Vo svojich vretenovitých trupoch niesli záhubu a znicenie. Nikto v celom Anglicku nevedel aké množstvo týchto striel má Hitler k dispozícii. Nepoznali spôsoby boja proti nim. Čo väčšie ohrozenie vzniklo, keď od 8. augusta 1944 na Londýn začali padat rakety V-2.

Tvorca tejto zbrane, profesor von Braun triumfoval. Tajné služby spojencov by boli

zaplatili akúkoľvek cenu, keby sa mohli zmeniť plány tejto hroznnej zbrane a ľudi, ktorí ich vymysleli.

A tak tajná služba začala svoju najťažšiu operáciu. Rozhýbal ju Churchilov za Duncan Sandys, keď Churchilov zat Duncan Sandys, keď historie „nemeckých výskumov“ ponúkalo ďalšiu operáciu.

Raketa, ktorá dovolila výskumom

zaviesol správu do Londýna. Pri-

pojili k nej aj náčrt základne a mikrofóny. Boli to prvé fotografie Peenemünde, ktoré zistiali alianti.

Dalšie informácie a ďalšie letecké

fotografie boli potvrdzované z

Polska. Medzičas sa zistilo, že v apríli 1943 mu povieril vysvetlenie historie „nemeckých výskumov“ ponúkalo ďalšiu operáciu.

Prvá správa o nemeckých pokusoch

soch s litajúcimi bombami prišla do Anglicka z územia okupovaného Polska. Bolo to začiatkom roku 1943, keď poľská výzvedná služba

sa dozvedela o existencii ta-

jomného, veľmi chráneného labora-

toria, ktorého a o pokusoch, ktoré sa tam prevádzajú. Túto správu ihneď odosťali rádiarovou cestou do Londýna. O niekoľko týždňov čo

počas výskumu boli v Peenemünde

zakladané tajomstiev. Keďže horba za

Hitlerovou tajoucou zbraňou započala

nečakaný hromadný nálet v noci, v čase, keď technici a vedeči budú už spať.

A tak sa stalo, že 17. augusta 1943

z letiska Norfolk odštartoval 597

ladiel RAF, fažké bombardéry

Halifax a Lancaster. 40 lietadiel a

240 letovcov sa na anglické letisko už

nevrátilo.

Prvá časť boja proti zbrane V-

spôsobila Nemeckom väčšie oneskore-

väčšie poškodenie laboratória a vý-

kunné stanice, výskumné práce

boli na čas prerušené, čas vedečov

a technického personálu zahynuli.

Avšak práce neboli zastavené.

Po útoku na Peenemünde pôsob-

nosť poľskej výzvednej služby po-

čakovala a priniesla nový, veľký

úspech. Lebo Nemeči časť svojich

pokusov prešťahovali na ľudomie

miestu v Londýne. Sandys sa rozhoľ-

od na tom spravu priamo Chur-

chillovi.

Ministerska rada rokovala o tom

29. júna 1943 r. a malá dramatický

priebeh. Jedný trvával, že je to pori-

ved. Klamstvo a propaganda, iní vi-

deli Londýn úplne zničený. Zasa mi-

niest obrany Herbert Morrison žia-

do úplnej evakuácie mesta.

Keď Churchill odložil svoju ve-

časť cigáru, nastalo hrobové ticho.

„Základia týchto zbrane, o ktorých

takmer nie neviem, je v Peenemünde,

bezhybne ovádiali nemčiu. Malí

dokonca falošované doklady a pre-

niku do najprisnejsie chránenej

casti Peenemünde. V pootvorenom

hangári uvideli zbraň torpédovej

formy, opatrenú malými krídakmi.

Podobala sa miniatúrnu lietadlu,

nemala však kabínu pre pilota. Po

návrate do Varsavy zviažly kurier

zajne

zakladne. Túto neobvyklé ne-

bezpečné operáciu zopakovali ďalej

dvakrát. Do Anglicka boli prepre-

venie nelen náčtyr a plány, ale aj

naicennejšie časti rakety V-2. Tak

teda horba za Hitlerovou tajoucou zbraňou započala ďalšiu polskú výzvu ihneď na túto stopu, miesto na ktorom sa prevádzali výskumy bol obnovený, vrhacím rampam, namierený na Londýn. Sandys sa rozhoľoval na tom spravu priamo Chur-

chillovi. Keďže horba za rakety V-2 počas januára 1944 r. Nemci tu začali skúšať litajúce zbrane, sledovali trasu ich letu a miesto

podľa výsledkov výskumu bolo starostivo obnovené, pozorova-

výrobky a metód boja proti nej. V

ráznej horbe za rakety V-2 počas januára 1944 r. Nemci tu začali skúšať litajúce zbrane, sledovali trasu ich letu a miesto

podľa výsledkov výskumu bolo starostivo obnovené, pozorova-

výrobky a metód boja proti nej. V

ráznej horbe za rakety V-2 počas januára 1944 r. Nemci tu začali skúšať litajúce zbrane, sledovali trasu ich letu a miesto

podľa výsledkov výskumu bolo starostivo obnovené, pozorova-

výrobky a metód boja proti nej. V

ráznej horbe za rakety V-2 počas januára 1944 r. Nemci tu začali skúšať litajúce zbrane, sledovali trasu ich letu a miesto

podľa výsledkov výskumu bolo starostivo obnovené, pozorova-

výrobky a metód boja proti nej. V

ráznej horbe za rakety V-2 počas januára 1944 r. Nemci tu začali skúšať litajúce zbrane, sledovali trasu ich letu a miesto

podľa výsledkov výskumu bolo starostivo obnovené, pozorova-

výrobky a metód boja proti nej. V

ráznej horbe za rakety V-2 počas januára 1944 r. Nemci tu začali skúšať litajúce zbrane, sledovali trasu ich letu a miesto

podľa výsledkov výskumu bolo starostivo obnovené, pozorova-

výrobky a metód boja proti nej. V

ráznej horbe za rakety V-2 počas januára 1944 r. Nemci tu začali skúšať litajúce zbrane, sledovali trasu ich letu a miesto

podľa výsledkov výskumu bolo starostivo obnovené, pozorova-

výrobky a metód boja proti nej. V

ráznej horbe za rakety V-2 počas januára 1944 r. Nemci tu začali skúšať litajúce zbrane, sledovali trasu ich letu a miesto

podľa výsledkov výskumu bolo starostivo obnovené, pozorova-

výrobky a metód boja proti nej. V

ráznej horbe za rakety V-2 počas januára 1944 r. Nemci tu začali skúšať litajúce zbrane, sledovali trasu ich letu a miesto

podľa výsledkov výskumu bolo starostivo obnovené, pozorova-

výrobky a metód boja proti nej. V

ráznej horbe za rakety V-2 počas januára 1944 r. Nemci tu začali skúšať litajúce zbrane, sledovali trasu ich letu a miesto

podľa výsledkov výskumu bolo starostivo obnovené, pozorova-

výrobky a metód boja proti nej. V

ráznej horbe za rakety V-2 počas januára 1944 r. Nemci tu začali skúšať litajúce zbrane, sledovali trasu ich letu a miesto

podľa výsledkov výskumu bolo starostivo obnovené, pozorova-

výrobky a metód boja proti nej. V

ráznej horbe za rakety V-2 počas januára 1944 r. Nemci tu začali skúšať litajúce zbrane, sledovali trasu ich letu a miesto

podľa výsledkov výskumu bolo starostivo obnovené, pozorova-

výrobky a metód boja proti nej. V

ráznej horbe za rakety V-2 počas januára 1944 r. Nemci tu začali skúšať litajúce zbrane, sledovali trasu ich letu a miesto

podľa výsledkov výskumu bolo starostivo obnovené, pozorova-

výrobky a metód boja proti nej. V

ráznej horbe za rakety V-2 počas januára 1944 r. Nemci tu začali skúšať litajúce zbrane, sledovali trasu ich letu a miesto

podľa výsledkov výskumu bolo starostivo obnovené, pozorova-

výrobky a metód boja proti nej. V

ráznej horbe za rakety V-2 počas januára 1944 r. Nemci tu začali skúšať litajúce zbrane, sledovali trasu ich letu a miesto

podľa výsledkov výskumu bolo starostivo obnovené, pozorova-

výrobky a metód boja proti nej. V

ráznej horbe za rakety V-2 počas januára 1944 r. Nemci tu začali skúšať litajúce zbrane, sledovali trasu ich letu a miesto

podľa výsledkov výskumu bolo starostivo obnovené, pozorova-

výrobky a metód boja proti nej. V

ráznej horbe za rakety V-2 počas januára 1944 r. Nemci tu začali skúšať litajúce zbrane, sledovali trasu ich letu a miesto